

Nr 12.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till landstingslag m. m. även som i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottet ha båda kamrarna den 16 mars 1954 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 119, däri Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 19 februari 1954

A) föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Landstingslag.

Härigenom förordnas som följer.

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Varje län utgör en landstingskommun.

Där vid tiden för denna lags ikraftträdande flera landstingskommuner finnas inom ett län eller stad icke tillhör landstingskommun, skall därvid förbliva, såvitt icke annorlunda bestämmes i enlighet med vad i 2 § sägs.

2 §.

1 mom. Finnas inom ett län flera landstingskommuner, må Konungen förordna om deras förening till en landstingskommun, då omständigheterna därtill föranleda.

2 mom. Stad, som icke tillhör landstingskommun, äger inträda i sådan kommun, såvida samstämmande beslut därom fattats av staden och landstingskommunen. Då synnerliga skäl äro därtill, må ock Konungen besluta om stads inträde i landstingskommun.

3 mom. Skola landstingskommuner förenas eller skall stad inträda i landstingskommun, bestämmer Konungen tiden för föreningen eller inträdet och meddelar övriga i ärendet erforderliga föreskrifter.

3 §.

Medlem av landstingskommun är envar, som är medlem av kommun inom landstingskommunens område.

4 §.

Landstingskommun äger att själv, efter vad i denna lag närmare bestämes, vårda sina angelägenheter avseende hälso- och sjukvård, undervisning, socialvård, jordbrukets och andra näringars utveckling med mera dylikt, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan.

Angående vissa på landstingskommun ankommande angelägenheter är särskilt stadgat.

5 §.

Landstingskommuns beslutanderätt utövas av landstinget.

Förvaltning och verkställighet tillkomma landstingskommunens förvaltningsutskott och övriga nämnder.

Om rätt för förvaltningsutskottet att i vissa hänseenden företråda landstinget mellan dess möten stadgas i 41 §.

2 kap. Om val av landstingsmän.

6 §.

Landstingets ledamöter och suppleanter för dem utses genom val i den ordning nedan sägs.

7 §.

Rösträtt vid val av landstingsmän jämte suppleanter tillkommer envar, som i kommun inom landstingskommunen är röstberättigad vid val av kommunal- eller stadsfullmäktige.

Om upprättande av röstlängd och om röstlängdens bindande verkan stadgas i kommunala vallagen.

8 §.

Landstingsmän och suppleanter väljas bland de röstberättigade, som äro boende inom landstingskommunen och uppnått tjugutre års ålder. Den som är omyndig eller i konkurstillstånd kan ej väljas till landstingsman eller suppleant.

Landshövding, landssekreterare, landskamrerare samt i landstingskommunens tjänst anställd landstingsdirektör eller motsvarande befattningshavare må icke utses till landstingsman eller suppleant.

Kommer landstingsman eller suppleant efter valet i den ställning, att han ej längre är valbar, frånträder han omedelbart sitt uppdrag.

Den som uppnått sextio års ålder må avsäga sig uppdrag att vara landstingsman eller suppleant. Eljest må ej någon avsäga sig sådant uppdrag med mindre han uppger hinder, vilket godkännes av landstinget.

9 §.

Landstingsmän jämte suppleanter väljas utom i fall, som avses i 17 §, för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

10 §.

För val av landstingsmän indelas landstingskommunen i valkretsar. För varje valkrets utses, oavsett dess folkmängd, en landstingsman och därutöver efter folkmängden en landstingsman för varje påbörjat tal av 5 000. Valbarhet är ej inskränkt inom valkrets.

11 §.

Valkrets skall, efter vad i denna paragraf närmare angives, omfatta en eller flera kommuner. Vid indelning i valkretsar skall, med undantag varom i andra och fjärde styckena samt i 12 § förmåles, iakttagas att för varje valkrets komma att utses minst sju landstingsmän. Ej må utan särskilda skäl kommuner gemensamt utgöra en valkrets, där flera än tretton landstingsmän skola utses för kretsen.

Stad med mer än 20 000 invånare bildar egen valkrets, såvida ej särskilda skäl finnas att med staden sammanföra en eller flera andra kommuner till en valkrets. Stad med mindre folkmängd än nu sagts förenas med annan stad eller andra städer eller med angränsande landsbygd till en valkrets.

Såvitt angår landsbygden verkställes valkretsindelningen, där så lämpligen kan ske, efter domsaga eller tingslag. Annan valkrets än den, vari två eller flera städer ingå, skall såvitt möjligt så utformas, att den kan omslutas med en sammanhängande gränslinje.

Då särskilda skäl äro därtill, må område med mindre invånarantal än ovan sägs utgöra valkrets. Sådan valkrets skall dock hava mer än 15 000 invånare.

12 §.

Därest det antal landstingsmän, som med tillämpning av de i 10 och 11 §§ meddelade föreskrifter skulle utses inom en landstingskommun, icke uppgår till tjugu, skall såsom grund för rättigheten att efter folkmängden välja landstingsmän bestämmas lägre tal än det i 10 § angivna, på det att landstingsmännens antal för hela landstingskommunen må uppgå till minst tjugu; och skall, med tillämpning av häremot svarande reduktion av folkmängdssiffrorna, i övrigt gälla vad i 11 § är stadgat.

13 §.

Indelningen i valkretsar jämte det antal landstingsmän, som skall utses för varje valkrets, bestämmes av landstinget efter de i 10—12 §§ angivna grunderna. Förslag till omförmälda indelning skall till landstinget avgivas av länsstyrelsen, sedan kommunerna beretts tillfälle att yttra sig.

Beslut om indelning i valkretsar skall för att vinna bindande kraft underställas Konungens prövning och fastställelse.

14 §.

Bliva de förhållanden, vilka legat till grund för landstingets beslut enligt 13 §, så ändrade, att jämkning däri påkallas till följd av stadgandena i 10—12 §§, eller finnes eljest sådan jämkning nödig, äger landstinget, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa jämkningen; och skall, där ej sådant fall är för handen, som avses i 15 § första stycket och 16 § andra stycket, landstinget verkställa jämkningen vid lagtima möte året innan val av landstingsmän nästa gång äger rum eller, där Konungen så förordnar, vid urtima möte sist före april månads utgång det år valet förrättas.

15 §.

Har beslut fattats om stads inträde i landstingskommun eller har förordnande meddelats, som föranleder, att landstingskommun eljest utvidgas, skall landstinget vid nästa lagtima möte eller, när Konungen så föreskriver, vid urtima möte, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som må föranledas därav.

I fall, som sägs i första stycket, må Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att val av landstingsmän jämte suppleanter skall å dag, som länsstyrelsen bestämmer, året innan utvidgningen sker företagas inom den eller de valkretsar, som må hava vid jämkningen nybildats av det område, med vilket landstingskommunen utvidgas, eller del därav eller ock eljest berörts av jämkningen.

16 §.

Avskiljes område, som bildar egen valkrets, från landstingskommun, skola de landstingsmän och suppleanter, som utsetts för valkretsen, frånträda sina befattningar.

Har förordnande meddelats, som föranleder, att område, som utgör del av en eller flera valkretsar, avskiljes från landstingskommun, skall landstinget vid nästa lagtima möte eller, där Konungen så föreskriver, vid urtima möte, på länsstyrelsens förslag eller efter inhämtande av dess yttrande, verkställa den jämkning i valkretsindelningen, som må föranledas därav.

I fall, som sägs i andra stycket, må Konungen, om förhållandena därtill föranleda, förordna, att val av landstingsmän jämte suppleanter skall å dag, som länsstyrelsen bestämmer, året innan avskiljandet sker företagas inom den eller de valkretsar, som berörts av jämkningen.

17 §.

Val av landstingsmän och suppleanter, vilket med anledning av jämkning i valkretsindelning företages enligt 15 § andra stycket eller 16 § tredje stycket, skall avse tiden från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett, till utgången av det år, då allmänna val av landstingsmän nästa gång skola äga rum.

De landstingsmän och suppleanter, som före jämkningen utsetts för den eller de äldre valkretsar, jämkningen omfattat, skola frånträda sina befattningar vid utgången av det år, då val enligt nyssnämnda bestämmelser företagits.

18 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande stadgas i kommunala vallagen.

3 kap. Om landstingsmöte.

19 §.

Till lagtima möte sammanträder landstinget utan särskild kallelse varje år den första måndagen i oktober månad i länets residensstad eller å annan ort, som landstinget bestämt.

Då så till följd av utomordentliga händelser anses påkallat, må länsstyrelsen kunna utsätta särskild sammanträdesort.

20 §.

1 mom. Rättighet att vid lagtima möte väcka förslag tillkommer länsstyrelsen, landstingskommunens förvaltningsutskott och annan dess nämnd samt ledamot av landstinget. Förslag skall avfattas skriftligen.

Förslag av annan nämnd än förvaltningsutskottet skall ingivas till utskottet före den 1 juli, där ej annan tid bestämmes av utskottet.

I övrigt skall förslag avlämnas till landstingskommunens kansli senast den 15 augusti; dock må förvaltningsutskottet väcka förslag jämväl efter nämnda tid men ej senare än fjorton dagar före början av landstingets möte.

Vad nu är stadgat angående tiden för förslags avlämnande utgör icke hinder för landstinget att, då synnerliga skäl därtill föranleda, till behandling upptaga förslag, som blivit väckt senare, dock sist första dagen av landstingets möte.

Ej må förslag komma under behandling i annan ordning än nu nämnts, såvida icke förslaget hänskjutits till landstinget av Konungen eller härleder sig från och står i sammanhang med förut i behörig ordning väckt förslag.

2 mom. Till landstinget i behörig ordning inkomna förslag skola tryckas och, såvitt ske kan, minst åtta dagar före mötets början översändas till länsstyrelsen ävensom till samtliga landstingsmän.

Över de ärenden, som skola förekomma å mötet, skall förvaltningsutskottet upprätta föredragningslista, som skall utdelas på sätt i första stycket sägs.

21 §.

1 mom. Till urtima möte sammanträder landstinget, då landstinget eller förvaltningsutskottet för handläggning av vissa bestämda ärenden beslutar därom eller Konungen omedelbart eller på framställning av länsstyrelsen förordnar om sådant möte.

Urtima möte, som beslutas av landstinget eller förvaltningsutskottet, må ej äga rum förrän minst två månader efter det lagtima möte avslutats. Har förvaltningsutskottet beslutat urtima möte, skall protokoll i ärendet överlämnas till länsstyrelsen.

Beträffande sammanträdesort för urtima möte skall vad i 19 § är föreskrivet med avseende å lagtima möte äga motsvarande tillämpning.

2 mom. Kungörelse om urtima möte, innehållande uppgift om tid och ställe för mötet och de ärenden, som därvid skola handläggas, utfärdas av länsstyrelsen. Kungörelsen skall minst fjorton dagar före mötet införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar, varjämte samtliga landstingsmän skola inom samma tid särskilt underrättas om mötet.

3 mom. Vid urtima möte må ej andra ärenden företagas till avgörande än de, för vilkas handläggning landstinget blivit sammankallat, eller som länsstyrelsen enligt den om mötet utfärdade kungörelsen särskilt hänskjutit till landstingets prövning.

22 §.

Avgår landstingsman under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, skall länsstyrelsen införa tillkännagivande därom i länskungörelserna och till ordinarie landstingsman inkalla den närmast i ordningen varande suppleanten.

Inträffar för landstingsman eller behörigen kallad suppleant sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid landstingsmöte, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen, som till tjänstgöring vid mötet inkallar den närmast i ordningen varande, till sådan tjänstgöring förut ej inkallade suppleanten. Den, för vilken hinder uppkommit, åligger tillika att, så fort ske kan, till landstingskommunens kansli insända skriftlig anmälan om hindret och dess beskaffenhet.

Uppkommer för landstingsman eller suppleant, som inställt sig vid landstingsmöte, sådant hinder, att han ej vidare kan tjänstgöra vid mötet, skall han ofördröjligen anmäla hindret hos landstingets ordförande, vilken har att skyndsamt underrätta länsstyrelsen. Länsstyrelsen inkallar därefter ofördröjligen suppleant efter vad i andra stycket är sagt.

23 §.

Landstinget prövar av landstingsman eller suppleant hos landstinget gjord framställning om befrielse från uppdraget och fråga om förfall för utevaro från landstingsmöte.

Suppleant, som i anledning av anmält hinder på kallelse inställt sig, skall tjänstgöra såsom landstingsman, ändå att hindret icke godkänts; den, vars hinder underkänts, likväl obetaget att efter anmälan hos landstinget i suppleantens ställe taga säte i landstinget.

24 §.

Vid landstingsmötes början företages upprop av samtliga landstingsmän.

25 §.

Sedan upprop ägt rum, utser landstinget å lagtima möte bland tingets ledamöter en ordförande och en vice ordförande för tiden intill nästa lagtima möte.

Upphör under nämnda tid ordföranden eller vice ordföranden att vara landstingsman, upphör jämväl befattningen som ordförande eller vice ordförande.

26 §.

Den landstingsman, som bevisat de flesta landstingsmöten, eller, där två eller flera landstingsmän deltagit i lika många möten, den av dem, som är till levnadsåren äldst, för ordet till dess ordförande blivit vald. Inträffar under landstingsmöte samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande, utses under ordförandeskap av den ledamot, som enligt vad nyss sagts skall anses såsom äldst, en av landstingets ledamöter att tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Vid samtidigt förfall för både ordförande och vice ordförande under den tid, då landstinget ej är samlat till möte, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande till dess förfallet upphört.

Därest under tiden mellan landstingets lagtima möten ordföranden avgår eller hans befattning eljest upphör, skall vice ordföranden tjänstgöra som ordförande intill nästa lagtima möte. Skulle under samma tid jämväl vice ordföranden avgå eller hans befattning upphöra, skall landstingets äldste ledamot tjänstgöra som ordförande.

Länsstyrelsen kallar äldste ledamoten till tjänstgöring, varom ovan är stadgat.

27 §.

Landstinget må ej handlägga ärende, såvida icke minst två tredjedelar av dess ledamöter äro tillstädes. Är tillstädesvarande ledamot enligt vad i 28 § eller 67 § andra stycket sägs hindrad att deltaga i visst ärende, utgör ej den omständigheten, att till följd därav antalet av de deltagande icke uppgår till två tredjedelar av landstingets hela ledamotsantal, hinder för ärendets handläggande.

28 §.

Landstingsman må ej deltaga i behandling av ärende, som personligen rör honom eller någon honom närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättgångsbalken om jäv emot domare.

Om hinder att deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant och i beslut med anledning av revisorernas granskning stadgas i 67 § andra stycket.

29 §.

Varje landstingsman äger en röst.

Landshövdingen i länet må övervara landstingets sammanträden och deltaga i dess överläggningar men ej i besluten. Är ej landshövding tillsatt eller förordnad, äger den i tjänsten äldste avdelningschefen i länsstyrelsen den rätt nu är sagd. Har landshövdingen förhinder, utövas samma rätt av den avdelningschef, landshövdingen därtill förordnar, eller, därest sådant förordnande icke meddelats, av den i tjänsten äldste avdelningschefen.

Vid landstingets sammanträden äger jämväl ordföranden eller vice ordföranden i förvaltningsutskottet, ändå att han icke är landstingsman, ävensom sådan i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare, som i 8 § andra stycket sägs, att vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Sådan rätt tillkommer vidare ordföranden eller vice ordföranden i nämnd, varom förmåles i 53 §, vid behandling av ärende, som beretts av nämnden, ävensom vid besvarande av interpellation, som framställt till nämndens ordförande. Dylig rätt äger ock revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen.

30 §.

De ärenden, som företagas till avgörande av landstinget, skola vara vederbörligen beredda av den nämnd eller beredning, dit ärendet efter sin beskaffenhet hör, eller av en eller flera personer, som särskilt utsetts att mellan landstingets möten bereda ärendet. Innan ärende, som beretts annorledes än av den nämnd eller beredning, dit ärendet hör, företages till avgörande, skall tillfälle lämnas nämnden eller beredningen att avgiva yttrande däröver. Förvaltningsutskottet skall städse givas tillfälle att yttra sig över ärende, som beretts annorledes än av utskottet.

Ärende må ej företagas till avgörande, innan det under landstingets möte

blivit berett av särskilt utskott, som landstinget för ändamålet utsett bland sina ledamöter.

Val må dock av landstinget förrättas utan föregående beredning. Detsamma gäller om avgörande av ärende, som fordrar skyndsam handläggning och icke avser utgift eller anvisning av medel därtill eller avhållande av landstingskommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon dess rättighet.

31 §.

Framställes under landstingets möte yrkande om bordläggning av ärende och förenar sig minst en tiondedel av de närvarande därom, skall med ärendets vidare behandling anstå, dock icke utan landstingets medgivande längre än till nästa dag, då sammanträde hålles.

Bordläggning må ej, såvida icke beslut därom fattas med vanlig röstövervikt, ske i fråga om val eller mera än en gång i samma ärende.

32 §.

Sedan överläggningen i ett ärende förklarats avslutad, framställer ordföranden proposition så avfattad, att den kan besvaras med ja eller nej.

Ordföranden tillkännagiver därefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, där ej omröstning begäres, med klubbslag.

Begäres omröstning, skall den verkställas efter upprop och utom vid val ske öppet. Där ej för särskilda fall annorlunda stadgas, bestämmes utgången genom enkel pluralitet av de avgivna rösterna. Falla rösterna lika för olika meningar, skiljer vid val lotten mellan lika rösttal, men blir i övriga fall den mening beslut, som ordföranden biträder. Vid omröstning för tillsättande av tjänstebefattning skall förfaras såsom vid val.

Val av förvaltningsutskott och av nämnd, som sägs i 53 § och 54 § andra stycket, samt av revisorer och revisorssuppleanter, som avses i 67 §, så ock av beredning eller utskott, varom förmäles i 30 §, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med siffran för det antal personer valet avser, ökad med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val är särskilt stadgat.

33 §.

Vill landstingsman till ordföranden i förvaltningsutskottet eller nämnd, varom förmäles i 53 §, framställa interpellation i ämne, som tillhör landstingets handläggning, skall interpellationen, skriftligen avfattad, avlämnas till landstingets ordförande senast första dagen av landstingets möte. Landstinget beslutar utan föregående överläggning, huruvida interpellationens framställande skall medgivas. Lämnas sådant medgivande, bör interpellationen besvaras vid mötet.

34 §.

Vid landstingsmöte skall föras protokoll. Detta skall innehålla förteckning å de vid varje sammanträde närvarande ledamöterna samt för varje ärende, efter en kortfattad redogörelse för dess beskaffenhet, angiva däri framställda förslag och yrkanden, som ej återkallats, samt av landstinget i ärendet fattat beslut, ävensom, där omröstning ägt rum, redogörelse för propositionsordningen och uppgift om huru många röstat för eller emot. Har omröstning skett öppet, skall i protokollet angivas, huru envar röstat.

Protokollet skall, i den ordning landstinget beslutar, justeras sist fjorton dagar efter landstingsmötets avslutande.

Senast å andra dagen efter det protokollet justerats skall justeringen och det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, tillkännagivas å en av landstingskommunen å lämplig plats anordnad anslagstavla (landstingskommunens anslagstavla). Tillkännagivandet skall vara försett med uppgift å den dag det anslagits. Det må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Bevis om dagen för justeringens tillkännagivande skall tillika åtecknas protokollet eller särskilt utfärdas.

Kungörelse om dagen för protokollsjusteringens tillkännagivande med uppgift å det ställe, där protokollet finnes tillgängligt, skall ock ofördröjligen införas i en eller flera av länets mest spridda tidningar.

35 §.

Den som vid landstingets sammanträde deltagit i avgörandet av ärende äger anföra reservation mot det fattade beslutet. Reservation skall anmälas innan sammanträdet avslutas samt, om den närmare utvecklas, avfattas skriftligen och avgivas sist vid justeringen av protokollet.

36 §.

Landstingets protokoll skall skyndsamt tryckas och i erforderliga delar tillställas förvaltningsutskottet och de övriga nämnder, åt vilka verkställighet av landstingets beslut uppdragits.

Det tryckta protokollet och de till landstinget inkomna handlingar, vilka befordras till trycket, skola översändas till länsstyrelsen och samtliga landstingsmän samt utdelas till kommunerna för att genom kommunens styrelses försorg hållas tillgängliga för kommunens medlemmar.

Landstingets protokoll och övriga till dess arkiv hörande handlingar skola vårdas och förtecknas på sätt landstinget bestämt.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av landstingets protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

37 §.

Landstingets förhandlingar skola vara offentliga; dock må landstinget för visst ärende besluta, att överläggningen skall hållas inom stängda dörrar.

Ordföranden vakar över ordningen vid landstingets förhandlingar, lämnar ordet åt landstingets ledamöter i den ordning de anmält sig därtill, samt kan varna och, efter förutgången varning, låta utvisa envar, som förhåller sig oskickligt.

38 §.

Landstinget må i en arbetsordning meddela de föreskrifter, som utöver vad ovan nämnts för landstingets sammanträden och ärendenas behandling anses nödiga.

39 §.

1 mom. Landstingsman åtnjuter under landstingsmöte samt, om han ej bor å den ort där mötet hålles, under resan fram och åter dagtraktamente av landstingskommunens medel efter de grunder, som landstinget bestämmer.

Landstingsman, som ej bor å den ort där landstingsmöte hålles, äger tillika rätt till resekostnadsersättning. I den mån resa kan företagas med järnväg, omnibus, spårväg eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för plats i andra klassens vagn å järnväg eller, om sådan vagnsklass icke finnes, i tredje klassens vagn, plats i omnibus eller spårvagn eller hyttplats på fartyg eller, när hyttplats ej förekommer, salongsplats. Eljest må ersättningen högst motsvara lägsta avgiften för taxeaomobil.

Till den, som under pågående möte inträtt i/tjänstgöring, sedan av honom anmält hinder av landstinget underkänts, må för resan till och från mötet icke utgå traktamente eller resekostnadsersättning, såvida sådan gottgörelse utgått till annan, som på sätt i 22 § sägs inkallats i hans ställe.

2 mom. Landstinget äger besluta, att till ledamot av beredning, som avses i 30 § första stycket, skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 55 § gälla för ledamot av förvaltningsutskottet och utsedd ledamot av annan nämnd.

4 kap. Om landstingskommunens förvaltningsutskott och övriga nämnder.

40 §.

I landstingskommun skall såsom dess styrelse finnas ett förvaltningsutskott.

41 §.

Förvaltningsutskottet skall leda förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter och hava inseende över övriga nämnders verksamhet. Utskottet skall med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning, samt hos landstinget och landstingskommunens övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade.

Det tillkommer förvaltningsutskottet vidare:

a) att, såsom i 30 § sägs, bereda ärenden, som skola förekomma till behandling hos landstinget;

b) att, enligt vad i 60 § stadgas, uppgöra förslag till utgifts- och inkomststat samt i övrigt handhava landstingskommunens drätsel och därvid själv förvalta dess egendom, i den mån ej sådan förvaltning uppdragits åt annan nämnd;

c) att ombesörja verkställighet av landstingets beslut, där ej verkställigheten uppdragits åt annan;

d) att till landstinget avgiva berättelse över sin verksamhet under tiden från senaste lagtima möte;

e) att vårda och förteckna landstingets och nämndernas protokoll och övriga till deras arkiv hörande handlingar, i den mån de för sådant ändamål överlämnats till utskottet;

f) att avgiva förklaring i anledning av besvär över landstingets beslut; samt

g) att i andra hänseenden företräda landstinget mellan dess möten, i den mån annorlunda icke föreskrivits genom lag eller författning eller landstingets beslut.

Förvaltningsutskottet har ock att taga befattning med de ärenden, vilkas handläggning enligt särskilda författningar ankommer på utskottet.

Förvaltningsutskottet äger att från landstingskommunens övriga nämnder samt dess beredningar och befattningshavare infordra de yttranden och upplysningar, som erfordras för fullgörande av utskottets uppgifter. Vid behov av upplysningar från ämbets- eller tjänstemän i övrigt inom länet må utskottet vända sig till länsstyrelsen med begäran om infordrande av sådana upplysningar.

Landstinget skall antaga reglemente för förvaltningsutskottet.

42 §.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas av landstinget till det antal landstinget bestämmer. Antalet ledamöter må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

43 §.

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet, verkan av valbarhetens upphörande och rätt till avsägelse skall vad i 8 § är stadgat om landstingsman äga motsvarande tillämpning.

44 §.

Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett.

Valet skall förrättas vid det lagtima landstingsmöte, som hålles året näst efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.

Avgår ledamot, som utsetts vid proportionellt val, under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, inkallas till ledamot den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordningen bör inträda; den sålunda inkallade tjänstgör under den tid, som återstått för den avgångne. Avgår annan ledamot, anställs fyllnadsval för den återstående delen av tjänstgöringstiden.

45 §.

Av landstinget utses bland ledamöterna i förvaltningsutskottet en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken de blivit valda som ledamöter.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med förvaltningsutskottet, äger utskottet utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

46 §.

Förvaltningsutskottet sammanträder å det ställe och å de tider utskottet bestämmer och däremellan så ofta ordföranden finner det nödigt, ävensom då minst halva antalet av utskottets ledamöter för uppgivet ändamål gör framställning därom.

47 §.

Suppleanterna i förvaltningsutskottet böra i den vid valet bestämda ordningen kallas till tjänstgöring, i den mån det erfordras till följd av hinder för ledamot eller vid uppkommen ledighet, som ännu ej kunnat fyllas, efter ledamot, som icke utsetts vid proportionellt val.

Suppleant äger rätt att även eljest närvara vid utskottets sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde.

48 §.

Förvaltningsutskottet må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av ledamöterna äro tillstädes.

Vad i 28 § stadgas om jäv för landstingsman skall äga motsvarande tillämpning med avseende å ledamot i förvaltningsutskottet. Vid behandling av ärende, vari ledamot är jävig, skall ledamoten avträda.

49 §.

I fråga om förfarandet vid fattande av beslut skall vad därom för landstinget är stadgat i 32 § äga motsvarande tillämpning med avseende å förvaltningsutskottet.

50 §.

Vad som är stadgat i 34 § om förändring av protokoll vid landstingsmöte och om protokollets innehåll samt i 35 § om reservation skall äga motsvarande tillämpning med avseende å protokoll och reservation vid sammanträde med förvaltningsutskottet.

Justering av utskottets protokoll verkställs senast fjorton dagar efter sammanträdet av ordföranden jämte minst en därtill för varje gång av utskottet utsedd närvarande ledamot. Justering må ock verkställas av utskottet antingen genast eller vid nästa sammanträde.

Tillkännagivande om verkställd justering skall ske i den i 34 § tredje stycket föreskrivna ordningen.

Utskottets protokoll och övriga till dess arkiv hörande handlingar skola vårdas och förtecknas på sätt utskottet bestämt.

Den som med begagnande av sin rätt enligt tryckfrihetsförordningen tagit avskrift av förvaltningsutskottets protokoll äger att utan avgift få avskriftens riktighet bestyrkt.

51 §.

Om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot av förvaltningsutskottet, som vid fullgörandet av sitt uppdrag åsidosätter vad enligt lag eller författning, reglemente, särskild föreskrift eller uppdragets beskaffenhet honom åligger, gäller vad i allmän lag stadgas.

52 §.

I reglemente för förvaltningsutskottet må bestämmas, huruvida och i vilken omfattning de utskottet tillkommande bestyren skola fördelas å två eller flera särskilda avdelningar av utskottet. Där utskottet skall vara uppdelat på avdelningar, må landstinget i reglementet kunna föreskriva, att dessa avdelningar skola av landstinget utses genom särskilda val. Beträffande avdelning skall vad i 45—50 §§ är stadgat med avseende å förvaltningsutskottet äga motsvarande tillämpning, dock har avdelning att själv inom sig utse ordförande och vice ordförande.

Har uppdelning på avdelningar skett, ankommer dock å utskottet samfällt att uppgöra det förslag till utgifts- och inkomststat, som skall föreläggas landstinget, ävensom att hava inseende över den verksamhet, som utövas av nämnd, varom förmåles i 53 §, och med eget yttrande till landstinget överlämna de framställningar från sådan nämnd, som ankomma på landstingets handläggning.

Det må ock föreskrivas i reglementet, att utskottet eller avdelning därav äger uppdraga åt ledamot av utskottet eller åt i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare att å utskottets eller avdelningens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i reglementet angivas. Beslut, som fattas på grund av sådant uppdrag, skall anmälas vid utskottets eller avdelningens nästa sammanträde.

I övrigt må, i den mån icke särskilda bestämmelser meddelas i denna lag, genom reglementet bestämmas den ordning, i vilken utskottet har att fatta beslut samt eljest utöva sina befogenheter och fullgöra sina åligganden.

53 §.

1 mom. Ledningen av landstingskommunens hälso- och sjukvårdande verksamhet skall, i den mån icke genom lag eller författning annorlunda föreskrives, enligt landstingets bestämmande utövas av en gemensam nämnd, kallad hälso- och sjukvårdsstyrelse, eller ock av en särskild hälsovårds- och en särskild sjukvårdsstyrelse.

Vad i 42—51 §§ är föreskrivet med avseende å förvaltningsutskottet skall äga motsvarande tillämpning beträffande nämnd, som här avses.

Styrelse må, om landstinget så beslutar, uppdraga åt ledamot av styrelsen eller åt i landstingskommunens tjänst anställd befattningshavare att å styrelsens vägnar fatta beslut i vissa grupper av ärenden, vilkas beskaffenhet skall i landstingets beslut angivas. Beslut, som fattas på grund av sådant uppdrag, skall anmälas vid styrelsens nästa sammanträde.

2 mom. Där landsting finner sådant lämpligt, må landstinget besluta, att styrelse skall utgöras av förvaltningsutskottet eller viss avdelning därav.

3 mom. Till sammanträde med styrelse skall förste provinsialläkaren kallas med rätt för honom att deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

4 mom. Angående hälso- och sjukvårdsstyrelsens verksamhet gäller i övrigt vad därom stadgas i lag eller författning.

54 §.

Om utseende av nämnder för vissa i särskilda författningar angivna förvaltnings- eller verkställighetsbestyr gäller vad därom för varje fall finnes stadgat.

För handhavande av särskilda förvaltnings- eller verkställighetsbestyr i övrigt må landstingskommun tillsätta de nämnder, som finnas erforderliga.

Beträffande sådan nämnd, som avses i andra stycket, skall vad som är föreskrivet i 42 § andra stycket, 43 §, 44 § andra stycket samt 46—51 §§ med avseende å förvaltningsutskottet ävensom i 53 § 1 mom. tredje stycket i fråga om hälso- och sjukvårdsstyrelse äga motsvarande tillämpning.

55 §.

1 mom. Landstinget äger besluta, att ledamot av förvaltningsutskottet och utsedd ledamot av annan nämnd skola för deltagande i sammanträde eller förrättning inom landstingskommunen i någon dess angelägenhet åtnjuta dagtraktamente och resekostnadsersättning av landstingskommunens

medel. Ej må dagtraktamente eller resekostnadsersättning sättas till högre belopp än som i motsvarande fall utgår till landstingsman.

Ersättning för resa, som enligt uppdrag i landstingskommunens angelägenhet företages utom landstingskommunen av person, som sägs i första stycket, må, om landstinget så beslutar, utgå efter annan grund än nu är sagt.

2 mom. Jämte gottgörelse, som beslutas enligt 1 mom., må efter landstingets bestämmande till sådan ledamot av förvaltningsutskottet eller annan nämnd, som utsetts till ordförande eller som eljest i viss befattning inom utskottet eller nämnden eller efter särskilt uppdrag utför arbete av mera betydande omfattning, utgå dels arvode för med uppdraget förenat arbete och dels ersättning med visst belopp för utgifter, som för landstingskommunens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande. Arvodets belopp skall bestämmas för högst ett år i sänder och må icke överstiga vad på grund av göromålen omfattning och art kan anses skäligt. Ersättning med visst belopp för utgifter må likaledes fastställas för högst ett år i sänder.

3 mom. Där i särskild författning föreskrift meddelas om ersättning åt ledamot av landstingskommuns nämnd, skall vad sålunda finnes stadgat lända till efter rättelse.

5 kap. Om landstingskommunens drätsel.

Inledande bestämmelser.

56 §.

Vad landstingskommun tillhör i fast eller lös egendom bör så förvaltas, att dess förmögenhet ej minskas.

Medel, som landstingskommun uppburit såsom vederlag för anläggnings-tillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, må tagas i anspråk endast för återbetalning av lån, som upptagits för förvärv av tillgången, eller för anskaffande av annan dylik tillgång.

Såsom anläggningstillgång skall anses fast egendom, så ock lös egendom, avsedd att stadigvarande innehavas av landstingskommunen.

57 §.

Landstingskommuns medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas genom utdebitering av landstingsskatt.

58 §.

Beslut om anslag skall tillika innefatta anvisning av medel för anslagets täckande.

Beviljas anslag att täckas genom utdebitering under mer än fem år, skall beslutet underställas Konungens prövning och fastställelse.

Utgifts- och inkomststat.

59 §.

Landstingskommun skall årligen upprätta en utgifts- och inkomststat för det nästföljande kalenderåret.

Å statens utgiftssida skola upptagas:

a) det belopp, vartill nästföregående års underskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

b) de anslag, som erfordras för bestridande av tidigare beslutade utgifter för nästföljande år, så ock de belopp, som ytterligare anslås i samband med statens fastställande, däribland även ett anslag för oförutsedda behov.

Statens inkomstsida skall upptaga:

a) det belopp, vartill nästföregående års överskott enligt avslutade räkenskaper uppgått;

b) de inkomster, som i anledning av tidigare fattade beslut eller på annan grund kunna påräknas under det nästföljande året, så ock det belopp, som ytterligare erfordras, ävensom sättet för täckande av detta medelsbehov.

Hinder möter ej för landstingskommun att besluta, att vad av särskilt anslag icke förbrukas under det år, för vilket anslaget beviljats, må användas för avsett ändamål under det därpå följande året. Vad som återstår av anslaget vid sistnämnda års utgång må landstingskommunen reservera för samma ändamål för ytterligare ett år; och äger landstingskommunen sedermera fatta enahanda beslut för ett år i sänder.

60 §.

Förslag till utgifts- och inkomststat skall uppgöras av förvaltningsutskottet. För detta ändamål skola landstingskommunens övriga nämnder före den 1 juli, där ej annan tid bestämmes av förvaltningsutskottet, till utskottet ingiva sina särskilda statförslag för det nästföljande året.

Landstinget upptager förslaget till utgifts- och inkomststat till granskning och fastställelse vid sitt lagtima möte. Därvid skola anslag till utgifter, om vilka landstinget icke tidigare fattat beslut, samt därmed sammanhängande frågor särskilt bliva föremål för överläggning och avgörande.

Den fastställda utgifts- och inkomststaten skall tryckas och expedieras i den ordning, som i 36 § första och andra styckena är stadgad med avseende å landstingets protokoll.

Fondbildning.

61 §.

1 mom. Landstingskommun äger avsätta medel till:

a) pensionsfond för beredande av pension eller därmed jämförligt understöd åt personer i landstingskommunens tjänst eller deras efterlevande;

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 5 saml. 2 avd. Nr 12.*

b) kassaförlagsfond för tillgodoseende av landstingskommunens behov av rörelsekapital;

c) allmän investeringsfond för anskaffande av anläggningstillgångar för landstingskommunens behov; samt

d) särskild investeringsfond för anskaffande av i avsättningsbeslutet angiven anläggningstillgång.

2 mom. Landstingskommun äger i samband med fastställande av utgifts- och inkomststaten avsätta medel till skatteregleringsfond eller taga i anspråk medel ur sådan fond.

Beslut att taga medel ur fonden i anspråk må ej avse mer än en tredjedel av det högsta belopp, vartill fonden beräknas uppgå vid utgången av det år beslutet fattas eller uppgått vid utgången av något av de två närmast föregående åren.

62 §.

Med Konungens medgivande må landstingskommun:

a) avsätta medel till fond för tillgodoseende av annat särskilt behov än i 61 § 1 mom. sägs; och

b) taga i anspråk medel ur fond för annat ändamål än det för vilket fonden är avsedd och, såvitt angår skatteregleringsfond, i vidare mån än i 61 § 2 mom. stadgas.

63 §.

Hava medel, som landstingskommun uppburit såsom vederlag för anläggningstillgång eller på grund av försäkring av sådan tillgång, icke före utgången av det år, varunder de influtit, anvisats för ändamål, som sägs i 56 § andra stycket, skola medlen avsättas till allmän investeringsfond.

Överskottsmedel å lån, som landstingskommun upptagit med Konungens tillstånd och som ej i sin helhet åtgått för det med lånet avsedda ändamålet, skola avsättas till allmän investeringsfond, där ej annat föreskrivits vid tillståndets beviljande.

Om landstingskommuns skyldighet att i andra fall än i denna paragraf sägs avsätta medel till fond är särskilt stadgat.

Lånerätt.

64 §.

Landstingskommun äger upptaga lån, ställt på en återbetalningstid av högst fem år. Såsom upptagande av lån skall även anses ingående av borgen.

Med Konungens medgivande må landstingskommun upptaga lån eller ingå borgen även i andra fall än nu är sagt.

Av Konungen meddelat beslut att bevilja landstingskommun lån av statsmedel skall anses innefatta jämväl tillstånd att upptaga lånet.

Medelsförvaltning.

65 §.

Penningar och värdehandlingar, som förvaltningsutskottet eller annan nämnd för landstingskommunens eller annans räkning har om händer, skola så förvaras och redovisas, att de icke sammanblandas med andra penningar och värdehandlingar.

Penningmedel, som ej erfordras för nära förestående utbetalningar, skola, där landstinget ej bestämt annat, för landstingskommunens räkning insättas hos bank eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgirokonto eller anbringas i sådana tillgångar, i vilka förmyndare äger utan överförmyndarens tillstånd anbringa omyndigs medel.

66 §.

Det åligger förvaltningsutskottet att föra fortlöpande räkenskaper över de medel det har om händer.

Annan nämnd, som omhänderhar medel, skall föra räkenskaper i enlighet med av förvaltningsutskottet givna anvisningar och årligen före den 1 mars, där ej utskottet bestämmer annan tid, till utskottet avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Sedan sådan redovisning skett, skall förvaltningsutskottet inom tid, som landstinget bestämmer, dock senast före den 1 maj, sammanfatta och avsluta landstingskommunens räkenskaper för nämnda kalenderår.

Revision.

67 §.

Landstinget skall vid lagtima möte utse tre eller flera revisorer samt lika många suppleanter för granskning av det nästföljande årets förvaltning.

Den, vilken såsom ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet eller eljest är redovisningsskyldig till landstingskommunen, eller sådan den redovisningsskyldige närstående, som sägs i 4 kap. 13 § 2. rättegångsbalken om jäv emot domare, må icke vara revisor eller revisorssuppleant för granskning av förvaltning, som omfattas av redovisningsskyldigheten, ej heller deltaga i val av revisor eller revisorssuppleant för granskning av sådan förvaltning eller i beslut med anledning av granskningen.

Revisorerna äga att när som helst inventera de penningmedel och värdehandlingar, som förvaltningsutskottet eller annan nämnd omhänderhar, samt taga del av räkenskaper och andra handlingar, som beröra förvaltningen.

Vad i 51 § sägs om ansvar och skadeståndsskyldighet för ledamot i förvaltningsutskottet äger avseende jämväl å revisor.

Landstinget må besluta, att till revisor skall utgå ersättning i enlighet med de bestämmelser, som jämlikt 55 § gälla för ledamot av förvaltningsutskottet och utsedd ledamot av annan nämnd.

68 §.

Revisorerna skola avgiva berättelse, innehållande redogörelse för resultatet av deras granskning med uttalande, huruvida anmärkning beträffande räkenskapernas förande eller förvaltningen i övrigt föreligger eller icke. Framställes anmärkning, skall anledningen till denna angivas i berättelsen. Revisionsberättelse skall ock innehålla särskilt uttalande, huruvida ansvarsfrihet för förvaltningen tillstyrkes eller icke.

69 §.

Revisionsberättelse skall före juni månads utgång tillställas förvaltningsutskottet, genom vars försorg densamma skyndsamt befordras till trycket och, om sådant anses påkallat, överlämnas till vederbörande nämnder för yttrande.

Berättelsen jämte inkomna yttranden skall framläggas till granskning och avgörande hos landstinget vid det lagtima möte, vartill landstinget sammanträdet året näst efter det revisionen avser.

70 §.

På beslut av landstinget ankommer, huruvida framställd anmärkning skall förfalla och ansvarsfrihet för förvaltningen meddelas eller laga åtgärd för bevarande av landstingskommunens rätt skall vidtagas. Anställes ej talan å den förvaltning revisionsberättelse avser inom ett år från sista dagen av det landstingsmöte, vid vilket berättelsen framlades, skall så anses, som om ansvarsfrihet blivit beviljad. Utan hinder av att ansvarsfrihet beviljats må talan föras på grund av brottslig handling, där ej ansvarsfriheten uppenbarligen avsett även den handlingen.

6 kap. Om landstingsskatt.

71 §.

Skyldighet att erlägga landstingsskatt skall åligga envar, som inom landstingskommunen är till allmän kommunalskatt skattskyldig, efter de grunder, som för utgörande av sådan skatt i allmänhet äro stadgade.

72 §.

Till ledning för landstingsskattens bestämmande skall lokal skattemyndighet varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till förvaltningsutskottet genom länsstyrelsen insända förteckning, som för varje kommun summariskt upptager antalet skattekronor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingskommunen, samt hur mycket som belöper på varje kommun.

73 §.

Med det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för ett år, skall utgöras dels sådan landstingsskatt, som ingår i preliminär skatt för inkomst under detta år, dels ock sådan landstingsskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av nästföljande års taxering.

74 §.

Förvaltningsutskottet åligger att, sedan landstingskommunens utgifts- och inkomststat fastställts, ofördröjligen underrätta länsstyrelsen och vederbörande lokala skattemyndighet om det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästkommande år. Samtidigt skall förvaltningsutskottet underrätta länsstyrelsen om det sammanlagda belopp, som för nämnda år beslutats till utdebitering på grundval av det löpande årets taxering till kommunal inkomstskatt.

75 §.

Landstingsskatt debiteras och uppbäres under benämningen landstingsmedel i enlighet med vad i uppbördsförordningen är stadgat.

76 §.

Landstingskommunen äger av statsverket uppbära landstingsmedel med belopp, motsvarande vad som skulle utgå på grundval av det antal skattekronor och skatteören, som vid taxering för visst år påföras de till landstingskommunen skattskyldiga, efter det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för nästföregående år. Har dödsbo enligt 75 § kommunalskattelagen medgivits befrielse från att erlægga landstingsmedel, skall belopp, som landstingskommunen eljest ägde uppbära av statsverket, nedsättas i motsvarande mån.

Landstingskommunen äger av statsverket såsom förskott uppbära det belopp, som på grundval av taxeringsnämnds beslut visst år rörande taxering till kommunal inkomstskatt beslutats till utdebitering för nästkommande år. Vad sålunda beslutats till utdebitering ingår i landstingskommunens fordran hos statsverket vid ingången av året näst efter det då beslutet fattades. Förskottet avräknas mot de landstingsmedel, som landstingskommunen äger uppbära av statsverket på grundval av taxeringen under året efter det, då förskottet enligt bestämmelserna i nästföljande stycke utanordnas.

Belopp, som vid ingången av ett år utgör landstingskommunens fordran hos statsverket enligt första och andra styckena, skall länsstyrelsen under samma år utanordna till landstingskommunens förvaltningsutskott med en sjättedel å åttonde dagen i var och en av månaderna januari, mars, maj, juli, september och november. Är landstingskommunens fordran icke uträknad vid utbetalningstillfället i januari månad, skall vid detta tillfälle utbetalas samma belopp som utbetalades i november månad nästföregående år; dock må länsstyrelsen, då särskilda skäl föranleda därtill, förordna att

utbetalning skall ske med annat belopp. Därest det i januari månad utbetalade beloppet icke motsvarar en sjättedel av landstingskommunens fordran, skall härav betingad jämkning ske av det belopp, som utbetalas i mars månad.

77 §.

Länsstyrelsen skall senast den 15 februari till förvaltningsutskottet överlämna för nästföregående år upprättad redovisning över landstingskommunen tillkommande och till utskottet utanordnade landstingsmedel.

Närmare föreskrifter angående dylik redovisning meddelas av Konungen.

Förvaltningsutskottet låter upprätta sammandrag över redovisningen att föreläggas landstinget vid dess första sammanträde.

7 kap. Om besvär.

78 §.

1 mom. Över beslut av landsting äger medlem av landstingskommunen anföra besvär hos Konungen. Sådan klagan må grundas endast därå, att beslutet

icke tillkommit i laga ordning,

står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider landstingets befogenhet eller

kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund.

Besvären, ställda till Konungen, skola hava inkommit till länsstyrelsen inom tre veckor från den dag, då verkställd justering av det över beslutet förda protokollet tillkännagivits å landstingskommunens anslagstavla. Besvären skola vara åtföljda av överklagade beslutet jämte bevis om dagen för justeringens tillkännagivande.

Över landstings beslut, som avses i 13—16 §§, må ej klagas.

2 mom. I fråga om besvär över beslut av förvaltningsutskottet eller annan nämnd skola bestämmelserna i 1 mom. äga motsvarande tillämpning, där ej annat sägs i 3 mom. eller är särskilt stadgat. Mot beslut av rent förberedande eller verkställande art må talan dock ej föras.

3 mom. Landstingskommun må utse särskild nämnd med uppgift att upptaga och avgöra besvär över beslut av förvaltningsutskottet eller annan nämnd om tillsättande av eller förordnande å tjänstebefattning hos landstingskommunen eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare, där klagan över beslutet eljest skolat föras enligt 2 mom.

Reglemente för sådan besvärsnämnd antages av landstinget. Beslut om antagande av reglemente skall underställas Konungens prövning. Där ej annat föreskrives i reglementet, skall vad i 42 § andra stycket, 43 §, 44 § andra stycket samt 46—51 §§ är stadgat med avseende å förvaltningsutskottet äga motsvarande tillämpning å besvärsnämnd.

Finnes besvärsnämnd, äger den som ej nöjes åt beslut, varom i första stycket sägs, anföra besvär hos nämnden inom tid, som stadgas i 1 mom.

Beträffande klagan över besvärsnämnds beslut skall vad i 1 mom. är stadgat äga motsvarande tillämpning, och må till stöd för dylik klagan, i den mån anledning därtill finnes, åberopas jämväl, att det hos besvärsnämnden överklagade beslutet är oriktigt på någon sådan grund, som sägs i 1 mom.

Förslag

till

Lag

om införande av landstingslagen.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Landstingslagen skall, med iakttagande av vad nedan stadgas, träda i kraft den 1 januari 1955.

Genom landstingslagen upphäves, med den begränsning här nedan stadgas, lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring av eller tillägg till vad den sålunda upphävda lagen innehåller, så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot den nya lagens bestämmelser.

Sedan landstingslagen trätt i kraft, skola lagarna den 12 juni 1936 (nr 282) angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom och den 6 december 1946 (nr 727) om kommunal fondbildning ej vidare äga tillämpning å landstingskommun.

2 §.

Landsting skall vid lagtima möte år 1954 utse förvaltningsutskott för tiden till utgången av år 1955.

3 §.

Den nya lagens bestämmelser om valbarhet skola lända till efterrättelse vid val för tid, som infaller efter den 31 december 1954.

4 §.

Med avseende å nedannämnda slag av fonder, som finnas vid landstingslagens ikraftträdande, skall gälla:

1) Sådan fond enligt 2 § e) lagen den 12 juni 1936 om kommunal fondbildning eller 2 § d) lagen den 6 december 1946 om kommunal fondbildning, till vilken medel avsatts för anskaffande av anläggningstillgång, skall anses såsom särskild investeringsfond. Annan fond enligt nämnda lagrum må tagas i anspråk för avsett ändamål, men nya medel må icke tillföras fonden.

2) Fond, som bildats med Konungens medgivande enligt 3 § i någon av nämnda lagar, så ock försäkringsfond, vartill medel avsatts enligt någon av samma lagar, skall anses såsom fond, vars bildande medgivits enligt 62 § a) landstingslagen.

3) Förnyelsefond enligt 2 § c) i 1936 års lag eller 6 § femte stycket i 1946 års lag ävensom försäljningsmedelsfond må tagas i anspråk för avsedda ändamål. Landstingskommun äger ock rätt att överföra medel i dylik fond till allmän eller särskild investeringsfond. Låneöverskottsfond må ej tagas i anspråk utan Konungens medgivande.

4) Fond av annat slag än i 61—63 §§ landstingslagen eller ovan under 1)—3) sägs, som bildats före den 1 januari 1955, må ej tagas i anspråk utan Konungens medgivande; landstingskommun dock obetaget att före den 1 januari 1958 besluta om fondmedlens avsättande till allmän eller särskild investeringsfond.

5 §.

Har landsting jämlikt äldre bestämmelser med avseende å visst företags beskaffenhet beslutat befrielse från eller lindring i skyldigheten att bidra till företaget, må sådant beslut tillämpas jämväl efter den 1 januari 1955.

6 §.

I fråga om offentlighöörande, underställning och godkännande av beslut, som fattats före den 1 januari 1955, samt om anförande av besvär över sådant beslut skola förut gällande föreskrifter tillämpas.

7 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas; dock skola, då hänvisningen gäller de för landstingsmän stadgade grunderna i fråga om dagtraktamente och resekostnadsersättning eller dessa grunder eljest avses, bestämmelserna i 23 § lagen om landsting¹ fortfarande äga tillämpning, såvitt fråga ej är om ersättning, som skall utgå av landstingskommuns medel.

---

¹ Senaste lydelse, se SFS 1952: 118.

B) anhållit om riksdagens yttrande över följande

Förslag
till

Kungörelse

om ändrad lydelse av 13 § kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Härigenom förordnas, att 13 § kungörelsen den 10 juli 1947 med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

13 §.

Förvaltningsutskottet skall — — — 11 ledamöter.

Självskrivna ledamöter — — — samt lantbruksdirektören.

De ledamöter i förvaltningsutskottet, vilka icke äro självskrivna, utses för en tid av fyra år, räknat från och med den 1 januari året närmast efter det, då valet skett, sålunda att halva antalet utses av hushållningssällskapet bland dess ledamöter och återstoden av landstinget.

I enahanda ordning utses minst en suppleant för envar av de icke självskrivna ledamöterna i förvaltningsutskottet.

De ledamöter i förvaltningsutskottet, vilka icke äro självskrivna, utses för en tid av fyra år, räknat från och med den 1 januari året närmast efter det, då valet skett, sålunda att halva antalet utses av hushållningssällskapet bland dess ledamöter och återstoden av landstinget. I enahanda ordning utses minst en suppleant för envar av de icke självskrivna ledamöterna i förvaltningsutskottet.

Vid landstings val av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet skall vad som är stadgat om proportionellt valsätt vid val av landstingskommuns förvaltningsutskott äga motsvarande tillämpning.

Förvaltningsutskottet utser — — — inom hushållningssällskapet.

Mandattiden skall — — — mandattidens utgång.

Det år, då mandattiden för förvaltningsutskottets valda ledamöter utgår, skall förvaltningsutskottet göra anmälan härom till *landstingets* förvaltningsutskott senast sex månader före årets utgång.

Det år, då mandattiden för förvaltningsutskottets valda ledamöter utgår, skall förvaltningsutskottet göra anmälan härom till *landstingskommunens* förvaltningsutskott senast sex månader före årets utgång.

—————

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1955.

Beträffande motiveringen till förslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen i anledning av propositionen väckta, till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, nämligen *dels* motionen I: 460 av herr *Lundgren*, *dels* motionen II: 587 av herrar *Nyberg* och *Johnsson* i Kastanjegården, *dels* de likalydande motionerna I: 461 av herr *Larsson*, *Sigfrid*, och herr *Anderberg* samt II: 596 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*, *dels* de likalydande motionerna I: 471 av herrar *Lindahl* och *Krügel* samt II: 611 av herr *Lundqvist m. fl.*, *dels ock* de likalydande motionerna I: 472 av herr *Elofsson*, *Gustaf, m. fl.* och II: 612 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*

Vad i motionerna hemställts återgives i det följande i ett särskilt avsnitt av detta utlåtande. I fråga om de av motionärerna anförda skälen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet avgav den 18 mars 1954 utlåtande, nr 7, i anledning av den av Kungl. Maj:t tidigare till riksdagen avlätna, den 27 februari 1954 till utskottet hänvisade propositionen, nr 93, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om kommuns och annan kommunal samfällighets utdebitering av skatt för år 1956, m. m., ävensom i ämnet väckt motion. Därvid lämnades utanför utskottets behandling ett i propositionen upptaget förslag till lag angående ändrad lydelse av 45 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting med förklaring, att utskottet hade för avsikt att till behandling upptaga detta förslag i samband med föreliggande förslag till landstingslag m. m.

I anledning därav har utskottet i nu förevarande sammanhang till behandling förehaft jämväl nyssnämnda, i proposition nr 93 upptagna förslag, vilket är av följande lydelse:

Förslag

till

**lag angående ändrad lydelse av 45 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924
(nr 349) om landsting.**

Härigenom förordnas, att 45 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 om landsting¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

45 §.

2 mom. Med det belopp för skattekrona och skatteöre, som bestämts till utdebitering för ett år, skall utgöras dels sådan landstingsskatt, som ingår i

¹) Senaste lydelse av 45 § se 1953:286 och 47 § se 1950:47.

preliminär skatt för inkomst under detta år, dels ock sådan landstingsskatt, som ingår i slutlig skatt på grund av nästföljande års taxering.

47 §.

Till ledning för landstingsskattens bestämmande skall lokal skattemyndighet varje år efter slutade taxeringsförrättningar så fort ske kan till landstingets förvaltningsutskott genom länsstyrelsen insända förteckning, som för varje kommun summariskt upptager antalet skattekronor och skatteören, som påförts enligt kommunalskattelagen. Förvaltningsutskottet låter däröver upprätta sammandrag, upptagande summan för hela landstingsområdet, samt huru mycket sig belöper å varje kommun.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Beträffande motiveringen till detta förslag får utskottet hänvisa till propositionen nr 93.

Inledning.

Den översyn av den kommunala lagstiftningen, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1946 uppdragits åt den samma dag tillkallade kommunallagskommittén, har slutförts i och med att kommittén den 11 december 1952 avlämnat betänkande IV med förslag till landstingslag m. m. (SOU 1952: 48). Detta betänkande innehåller, som dess titel anger, i första hand förslag till en ny landstingslag, avsedd att träda i stället för lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting. Kommittén har därjämte, i enlighet med uppdrag som lämnats densamma genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 november 1951, behandlat frågan om införande av proportionellt valsätt vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott och i denna del framlagt förslag till ändring i kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation.

Förslaget till landstingslag måste i väsentliga delar ses mot bakgrunden av kommitténs tidigare under år 1952 framlagda förslag till ny lagstiftning för de borgerliga primärkommunerna (betänkande III med förslag till kommunallag m. m., SOU 1952: 14), vilket lett till antagandet av ny kommunallag den 13 december 1953 (nr 753). Kommittén har inriktat sig på att till landstingslagen överföra de nyheter av saklig och formell art, som förordats för primärkommunernas del. Även i övrigt har kommittén strä-

vat efter att närma landstingslagen till kommunallagen, försåvitt icke rådande olikheter ansetts sakligt motiverade. I fråga om valkretsindelning vid landstingsval och antalet landstingsmän i valkretsarna har kommittén icke ingått i saklig prövning, enär hithörande bestämmelser varit föremål för översyn av 1950 års folkomröstnings- och valsättsutredning (se dess betänkande V angående det proportionella valsättet vid landstingsval, SOU 1953: 25).

Kommitténs förslag är enhälligt utom i fråga om vissa spörsmål rörande fondbildning.

Över förslaget i dess helhet ha efter remiss yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, kammarkollegiet, statskontoret, riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i samtliga län, sjukhuslagstiftningskommittén samt styrelserna för Svenska landstingsförbundet och Svenska stadsförbundet. Vid länsstyrelsernas remissvar ha fogats yttranden från samtliga landsting och från stadsfullmäktige i Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle. Riksarkivet har efter remiss yttrat sig över vad förslaget innehåller om landstingens arkivvård.

Kommitténs förslag har vid remissbehandlingen i sina huvuddrag tillstyrkts eller lämnats utan erinringar. De invändningar som framstälts beröra icke lagstiftningens huvudprinciper utan gälla detaljer.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ny landstingslag grundar sig, utom i fråga om valkretsindelning och antalet landstingsmän i valkrets, i allt väsentligt på kommitténs förslag. Bland gjorda avvikelser märkas de, som avse utformningen av stadgandet om landstingskommunens kompetens samt bestämmelserna om plats för landstingsmöte. I övrigt motsvara avvikelserna huvudsakligen dem, som i den nya kommunallagen gjorts från kommitténs förslag till kommunallag. De i propositionen föreslagna reglerna om valkretsindelning och antalet landstingsmän i valkrets äro — frånsett redaktionella ändringar — desamma som årets riksdag antagit i form av ändringar i gällande lag om landsting (konstitutionsutskottets utlåtande nr 3).

Kommunallagskommittén.

I ett inledande avsnitt av sitt betänkande framlägger kommittén *allmänna synpunkter på en revision av lagen om landsting* och erinrar till en början om att införandet av nämnda lag betydde en avsevärd modernisering av landstingsförvaltningens former. Kommittén framhåller vidare, att lagen på det hela taget erbjudit ändamålsenliga former för landstingens verksamhet, vilket också framginge av att varken de ändringar, som vidtagits i lagen, eller de önskemål om ändringar, som framstälts, berört huvudpunkterna i lagen. Framförda reformförslag vore även till antalet

ringa. Med hänsyn härtill kunde enligt kommittén synas opåkallat att nu göra lagen till föremål för någon mera omfattande revision. Emellertid vore att beakta, att kommittén framlagt förslag till ny lagstiftning för de borgerliga primärkommunerna. I detta lagförslag hade kommittén inarbetat bestämmelser, motsvarande dem som återfunnes i lagarna den 6 december 1946 om kommunal fondbildning och den 12 juni 1936 angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom, vilka bestämmelser förutsattes skola infogas även i de författningar, som reglerade övriga kommunala enheters organisation. Redan en dylik komplettering av landstingslagen bleve ganska vittomfattande och måste rubba dess disposition och paragrafindelning. Därtill komme, att förslaget till kommunallag innehölle en rad andra nyheter, vilka såväl med hänsyn till önskvärdheten av likformighet i kommunallagstiftningen som av välgående sakliga skäl borde erhålla motsvarighet i landstingslagen.

Kommittén har med hänsyn till dessa förhållanden ansett sig böra företaga en fullständig översyn av lagen. Vid detta arbete har kommittén främst inriktat sig på att till landstingslagen överföra de nyheter av saklig eller formell art, som föreslagits för primärkommunerna. Men även i övrigt har kommittén strävat efter att närma landstingslagen till kommunallagen, försåvitt icke rådande olikheter ansetts sakligt motiverade. Kommittén har därjämte funnit lämpligt att behandla några spörsmål, som sakna motsvarighet i lagstiftningen för primärkommunerna, t. ex. frågorna om stads utträde ur och inträde i landsting samt om territoriell differentiering av landstingsskatten.

Strävandena att bringa landstingslagen i överensstämmelse med förslaget till kommunallag ha bl. a. gällt vissa *systematiska och terminologiska frågor*.

Kommittén uttalar sålunda, att landstingsterritoriets egenskap av kommun bleve ännu klarare, om — såsom kommittén föresloge — bestämmelserna om lokal skattedifferentiering upphävdes. Kommittén har funnit naturligt att understryka detta genom att använda kommunbegreppet i lagen och därvid stannat för beteckningen *l a n d s t i n g s k o m m u n*. Därigenom har det blivit möjligt att bl. a. utforma bestämmelsen om landstingets kompetens i nära anslutning till motsvarande stadgande för primärkommunerna och intaga en allmän föreskrift om befogenhetssfärens uppdelning i beslutanderätt samt förvaltning och verkställighet. Ordet landsting har kunnat användas uteslutande som beteckning på det representativa organet. För landstingets sammankomster nyttjas i förslaget regelmässigt uttrycket landstingsmöte.

Beträffande beteckningarna *l a g t i m a* och *u r t i m a* möte föreslår kommittén, under anförande bl. a. att uttrycket *urtima* ledde tanken på en sammankomst av mycket extraordinär och osedvanlig natur samt att extra landstingssessioner kunde beräknas bliva allt vanligare, att uttryc-

ken skola ersättas med beteckningarna ordinarie och extra möte, motsvarande de av kommittén i dess förslag till kommunallag bibehållna benämningarna ordinarie och extra sammanträde.

Termen förvaltningsutskott för landstingskommunens centrala administrativa organ vore likaledes enligt kommittén mindre tillfredsställande, då utskott begreppsmässigt utgjordes av medlemmar i det organ, som tillsatt detsamma. Benämningen landstingsstyrelse vore riktigare och skulle därjämte bättre karakterisera förvaltningsutskottets ställning inom landstingsförvaltningen. Enär emellertid namnet förvaltningsutskott byggde på långvarig tradition och allmänheten vant sig vid detsamma, hade kommittén avstått från att föreslå någon ändring härutinnan. — Namnet häls- och sjukvårdsberedning borde enligt kommittén på motsvarande sätt utbytas, då förvaltande och verkställande organ i förslaget till kommunallag enhetligt givits beteckningen nämnder, medan uttrycket beredning användes för organ med enbart beredande uppgifter. I överensstämmelse härmed har åt nämnda organ för ledningen av landstingets hälso- och sjukvårdande verksamhet givits namnet häls- och sjukvårdsnämnd.

Kommittén övergår därefter att undersöka bestämmelserna om *landstingskommunen i territoriellt hänseende*.

Beträffande nu rådande möjlighet att uppdelat ett län i två eller flera landstingsområden erinrar kommittén om att den utnyttjats blott i Kalmar län, vars uppdelning på två områden medgivits enligt ett kungl. brev av år 1864. Kommittén framhåller vidare, att i gällande landstingslag möjligheten till uppdelning bibehållits i enlighet med kommunalförfattningssakkunnigas förslag till landstingslag (SOU 1923: 18) utslutande med hänsyn till den rådande ordningen i Kalmar län.

Enligt kommitténs mening vore det icke realistiskt att räkna med en framtida uppdelning av län i två eller flera landstingsområden. Under den tid landstingsinstitutionen ägt bestånd hade mellan de olika delarna av landstingsområdet utvecklats en fast intressegemenskap, som manifesterats i tillkomsten av en rad för hela området gemensamma anstalter, inrättningar och institutioner, anpassade till den bestående indelningen. I synnerhet hade på många håll omfattande arbete och stora kostnader nedlagts på att få till stånd ett fullständigt centralasarett med dess många avdelningar för olika slag av specialistsjukvård. En rubbning av den gällande indelningen kunde därför icke företagas utan betydande konsekvenser i ekonomiskt och annat avseende för de olika delarna av landstingsområdet. Därtill komme lämpligheten från olika synpunkter av att den administrativa indelningen i län sammanföle med indelningen i landstingskommuner. Kommittén föresloge därför slopande av möjligheten att uppdelat län i olika landstingsområden. Därmed avsåges icke att göra ändring i de bestående förhållandena i Kalmar län.

Beträffande städernas deltagande i landsting erinrar kommittén till en början om nu gällande bestämmelser, enligt vilka stad, som uppnått en folkmängd av minst 100 000, äger utträda ur landsting samt stad, som icke deltagit i landsting, äger inträda däri, om samstämmade beslut därom fattats av staden och landstinget. Kommittén omnämner vidare, att på grund av tidigare gällande bestämmelser Göteborg aldrig deltagit i landsting samt att övriga städer, vilka icke deltaga i landsting, förklarats ha utträtt, Malmö år 1871, Norrköping år 1872, Gävle år 1893 och Hälsingborg år 1918.

På frågan om stads utträde ur landsting kunde enligt kommittén anläggas delvis liknande synpunkter som på spörsmålet om uppdelning av län i flera landstingskommuner. Allvarliga belänkigheter måste sålunda hysas mot att genom stads utträde splittra en gemenskap, vars anstalter och inrättningar under lång tid planerats och utbyggts för att kunna betjäna det odelade landstingsområdet. Med hänsyn till den väntade starka utvecklingen på specialistsjukvårdens område och det samtidigt ökade behovet av rymliga och moderna lokaler för den allmänna kroppssjukvården finge det anses uteslutet, att en stad skulle kunna utträda ur landsting utan allvarliga återverkningar på stadens och landstingets ekonomi eller sjukvårdens standard. Detta bestyrktes även av erfarenheten, då mellan såväl Gävle som Hälsingborg, å ena, samt respektive landsting, å andra sidan, ett nära samarbete på sjukvårdens område ägde rum alltsedan dessa städer utträdde ur landstinget. Även på andra områden vore en samverkan inom landstingets ram ägnad att nedbringa de samfälliga kostnaderna och därför från allmän synpunkt att föredraga framför en uppspaltning av verksamheten. Slopande av rätten för stad att utträda ur landsting syntes jämväl överensstämma med de strävanden mot större förvaltningsenheter för att undvika splittring av de kommunala resurserna, som kommit till uttryck i kommunindelningsreformen, och vore även ägnad att motverka ojämnheter i skattebördans fördelning mellan olika kommunala enheter. Kommittén föreslår därför, att någon bestämmelse om rätt för stad att utträda ur landsting icke skall medtagas i den nya landstingslagen.

Med kommitténs allmänna inställning till frågan om lämpliga enheter för landstingsangelägenheternas ombesörjande vore enligt kommittén självklart, att kommittén bibehölle den nuvarande bestämmelsen om rätt för stad att inträda i landsting. Visserligen kunde icke antagas, att någon av de utanför landsting stående städerna för närvarande hade intresse av att ingå i landsting, men ändrade förhållanden, t. ex. tillkomsten av nya kostnadskrävande uppgifter för landstingen och nämnda städer, kunde ge anledning till en annan inställning från städernas sida. — Ehuru det uppenbarligen vore av största betydelse, att en i de båda kontrahenternas ekonomi och förvaltning så djupt ingripande åtgärd som stads inträde i landstingskommun komme till stånd genom frivillig överenskommelse,

vore det icke uteslutet att kravet på samstämmande beslut i något fall kunde komma att bli ett hinder för en från allmän synpunkt synnerligen påkallad indelningsändring. Med hänsyn härtill föreslår kommittén en ny bestämmelse av innehåll, att Kungl. Maj:t äger att, då synnerliga skäl äro därtill, förordna om stads inträde i landstingskommun. Kommittén framhåller, att genom kravet på synnerliga skäl stadgandets undantagskaraktär tillräckligt tydligt markerats samt att stadgandet, vars tillämpning främst kunde befinnas motiverad för ett rationellt ordnande av den slutna sjukvården, företrädesvis av kommittén troddes få psykologisk betydelse sålunda, att det underlättade en frivillig överenskommelse mellan stad och landsting i sådana fall, där frågan om stadens inträde i landstingskommunen eljest måhända skulle bli bedömd från ensidigt lokala synpunkter.

Landstingskommunens kompetens regleras i den nuvarande landstingslagens 4 §, enligt vilken det tillkommer landstinget att, i den ordning lagen stadgar, rådslå och besluta om för landstingsområdet gemensamma angelägenheter, vilka avse allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälso- och sjukvård, undervisning, allmän ordning och säkerhet med mera dylikt, såvitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd, ävensom att handha de ärenden i övrigt, som enligt beslut av Konung och riksdag skola ankomma på landstinget.

Efter erinran om den år 1948 genomförda utvidgningen av primärkommunernas kompetens, därvid det begränsande gemensamhetskravet, som kommit till uttryck i bestämmingen »gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter», borttogs, framhåller kommittén, att de gränser landstingslagen uppdragit för landstingens verksamhet vore på det hela taget tillräckligt vida för att landstinget skulle kunna fylla sin funktion som kommunal enhet för de förhållandevis stora områden, om vilka här vore fråga.

Mot lagens uppräknning av olika landstingsuppgifter kunde emellertid enligt kommittén anmärkas, att den vore i viss mån föråldrad och att den i varje fall icke utmärkte var tyngdpunkten i landstingsverksamheten vore förlagd. Enligt kommittén fördelade sig landstingens nettoutgifter för år 1950 på olika förvaltningsgrenar i procent ungefärligen sålunda: hälso- och sjukvård 87, undervisnings- och bildningsanstalter $5\frac{1}{2}$, social verksamhet $4\frac{1}{2}$, allmän förvaltning 2 och andra ändamål 1. Vad som kunde vara att hänföra under det från äldre lagspråk hämtade uttrycket allmänna hushållningen läte sig — anför kommittén — icke utan vidare avgöra. Omnämmandet av landstingets befattning med allmän ordning och säkerhet saknade nära nog varje täckning i det praktiska livet. Och de åtgärder, som landstinget vidtog för jordbrukets och andra näringars utveckling samt befordrande av kommunikationsväsendet, vore av mycket begränsad

omfattning i jämförelse med huvuduppgiften, landstingets målsmannaskap för hälso- och sjukvården.

Kommittén framhåller, att landstingskommunens beslutanderätt bör omfatta sådana angelägenheter, vilkas vårdande genom landstingets försorg framstode såsom berättigat från allmänna samhälleliga synpunkter. Det nuvarande kompetensstadgandet gäve enligt kommittén i stort sett uttryck åt en sådan syn på landstingets kompetens. Då kommittén ändock föresloge en omarbetning av detsamma, skedde detta närmast för att undvika den nuvarande delvis ålderdomliga och knappast verklighetstroga beskrivningen av landstingets uppgifter och för att tillgodose det allmänna önskemålet om ett närmande av bestämmelserna för landstingskommunerna till kommunallagstiftningen i övrigt. En konsekvens av kompetensstadgandets anpassning efter motsvarande bestämmelse för primärkommunerna syntes enligt kommittén bli, att rättspraxis finge möjlighet till en något friare bedömning i sådana fall, där landsting ansetts ha gått utanför sitt befogenhetsområde.

I enlighet härmed föreslår kommittén såsom huvudregel för kompetensen, att landstingskommun äger att själv vårda »sina angelägenheter». Enligt kommitténs mening innefattar en sådan regel en gränsdragning i förhållande till såväl staten som primärkommunerna. I förhållande till de sistnämnda vore enligt kommittén att märka, att — såvida icke annat vore stadgat eller förutsatt — landstingskommun torde vara oförhindrad att inom sitt område främja verksamhet av samma art som den, vilken ankomme på primärkommunerna inom deras områden.

Den i nuvarande kompetensstadgande uttryckta begränsningen enligt tillägget »såvitt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd» har, oaktat uttrycket »sina angelägenheter», av kommittén bibehållits genom ett förbehåll av motsvarande innebörd. Regeln har därigenom fått en utformning motsvarande den i lagstiftningen för primärkommunerna.

Liksom gällande landstingslag upptager kommitténs förslag i 2 kapitlet bestämmelser om *val av landstingsmän*. Enligt förebild i förslaget till kommunallag har skillnad icke gjorts mellan valbarhets- och behörighetsvillkor. Länsassessor skall icke längre vara förhindrad att mottaga landstingsmannauppdrag, och det i gällande lag stadgade förbudet för tjänstemän i landstingets centrala förvaltning att tillhöra landstinget har begränsats till den ledande befattningshavaren, d. v. s. i regel landstingsdirektören. Ovillkorlig rätt att avsäga sig uppdrag som landstingsman eller suppleant skall enligt förslaget tillkomma endast den som fyllt sextio år. — Av här förut anförda skäl har kommittén till sitt förslag överfört vid tiden för förslagens avgivande gällande bestämmelser om valkretsindelning. Bestämmelserna om jämkning i valkretsindelning och om nyval i de fall, då landstingskommun utvidgas eller minskas, ha emellertid av kom-

3 — Bihang till riksdagens protokoll 1954. 5 saml. 2 avd. Nr 12.

mittén omarbetats i syfte att möjliggöra såväl ett snabbare vidtagande av de jämkningar i valkretsindelning och landstingets sammansättning, vilka påkallas av ändring i landstingskommunens område, som en prövning från fall till fall, huruvida nyval av landstingsmän skall äga rum. Den tvååriga eftersläpning, som nu är en följd av att jämkning i valkretsindelning vidtages först på hösten det år, vid vars ingång indelningsändringen trätt i kraft, och att erforderligt nyval i den eller de jämkade valkretsarna hålles först den därpå följande hösten, försvinner genom de av kommittén föreslagna bestämmelserna, enligt vilka indelningsändringens ikraftträdande icke skall avvaktas, innan erforderliga åtgärder vidtagas.

Bestämmelser om *landstingets arbetsformer*, vilka i gällande landstingslag återfinnas i 3 och 4 kapitlen, ha av kommittén sammanförts till ett kapitel med rubriken Om landstingsmöte.

I fråga om tiden för landstingets lagtima möte föreslås icke någon ändring i gällande ordning. Platsen för mötet skall enligt förslaget huvudregel liksom hittills vara länets residensstad. Den nuvarande regeln om länsstyrelsens bestämmande av annan sammanträdesort föreslås däremot ändrad så till vida som länsstyrelsens beslut icke såsom nu måste avse visst landstingsmöte utan kan ges mer permanent giltighet.

Förslagsrätt vid lagtima möte föreslås av kommittén skola tillkomma, förutom enligt nu gällande ordning länsstyrelsen, ledamot av landstinget och dess förvaltningsutskott, jämväl annan landstingskommunens nämnd. Kommittén framhåller, att denna utvidgning icke torde innebära någon ändring i sak, då de lokala sjukvårdsorganen — oaktat de sakna omedelbar förslagsrätt — genom bestämmelser i sjukhuslagen och sjukhusstadgan tillförsäkrats rätt att få sina framställningar prövade av landstinget efter förmedling av sjukvårdsberedningen och förvaltningsutskottet samt övriga styrelser anslagsäskanden och andra framställningar av förvaltningsutskottet regelmässigt lära bringas under landstingets behandling. I fråga om tiden för förslagsavgivande föreslås, att den allmänna motionstiden med den 15 augusti som sista dag skall bibehållas. I fråga om förslag från specialnämnd föreslås den regeln, att förslaget skall ingivas till förvaltningsutskottet före den 1 juli, där ej annan tid bestämmes av utskottet. Sistnämnda tid överensstämmer med den som föreslås för avlämnandet av de olika nämndernas förslag till utgifts- och inkomststat. Den sålunda föreslagna ordningen gäller — anför kommittén vidare — såväl hälso- och sjukvårdsnämnden som övriga nämnder, d. v. s. även landstingssjukhusens direktioner. Då enligt kommittén direktionerna böra få utnyttja tiden fram till den 1 juli, syntes förvaltningsutskottet böra med stöd av de föreslagna bestämmelserna utsträcka förslags tiden för sjukvårdsnämnden för att bereda denna rådtrum för behandling av ifrågakvarande framställningar.

Såsom en nyhet i förhållande till gällande lag föreslår kommittén en allmän regel om jäv av samma innehåll som föreslagits för primärkommunerna.

Rätt för utomstående att deltaga i landstingets överläggningar skall enligt kommitténs förslag i huvudsaklig likhet med vad som i motsvarande delar gäller för primärkommunerna tillkomma, förutom såsom hittills landshövdingen eller avdelningschef i länsstyrelsen, även ordföranden eller vice ordföranden i förvaltningsutskottet, ordföranden eller vice ordföranden i hälso- och sjukvårdsnämnd eller i särskild hälsovårds- eller sjukvårdsnämnd i frågor, som beretts av nämnden, eller för besvarande av interpellation, revisor vid granskning av revisionsberättelsen samt landstingsdirektören eller motsvarande befattningshavare. Motsvarighet till den i förslaget till kommunallag medgivna rätten för även andra tjänstemän att yttra sig saknas dock för landstingets del.

Det enligt gällande lag rådande beredningstvängnet bibehålles i kommitténs förslag med den ändringen att i överensstämmelse med vad som gäller för primärkommunerna ärende skall beredas icke blott, såsom nu är föreskrivet, av utskott utan även av det administrativa organ, till vars verksamhetsområde ärendet hör. Vidare föreslås, att förvaltningsutskottet alltid skall erhålla tillfälle att yttra sig i ärende, som utskottet ej självt berett. Den nuvarande rätten för landstinget att i vilket ärende som helst genom enhälligt beslut underlåta beredning föreslås borttagen. Beredning föreslås skola kunna underlåtas förutom vid val blott i ärende, som fordrar skyndsam handläggning och icke avser utgift eller anvisning av medel därtill eller avhändande av landstingskommunen tillhörig egendom eller efterskänkande av någon dess rättighet.

För bordläggning av ärende skall enligt kommitténs förslag fordras anslutning av minst fem ledamöter mot två enligt den nuvarande lagen. — Rätt att framställa interpellation till ordföranden i förvaltningsutskottet eller i hälso- och sjukvårdsnämnden föreslås lagfäst i den nya lagen efter förebild av förslaget till kommunallag. — De i gällande landstingslag stadgade kraven på kvalificerad majoritet för vissa slag av beslut föreslås upphävida.

Beträffande landstingets protokoll föreslås bl. a. den nyheten, att i ärende, som avgjorts genom öppen omröstning, skall anges icke blott hur många som röstat för och emot utan även huru var och en röstat. Tiden för protokollets justering föreslås förkortad från fjorton till tio dagar efter landstingsmötets avslutande. Vidare föreslås i anslutning till förslag om ändrade bestämmelser för besvärstidens beräkning, att justeringen av landstingets protokoll skall senast andra dagen efter justeringen tillkännagivas på en anslagstavla, landstingskommunens anslagstavla. Tillkännagivandet skall enligt förslaget vara försett med uppgift å den dag det an-

slagits och må ej avlägsnas före utgången av stadgad besvärstid. Dagen för tillkännagivandet skall ofördröjligen kungöras i en eller flera av länets mest spridda tidningar. Kommittén föreslår vidare vissa ändringar i fråga om tillhandahållandet av landstingets protokoll och övriga tryckta handlingar; bl. a. skall trycket översändas till samtliga landstingsmän.

Under erinran om att det landstingsmännen tillkommande dagtraktamentet — år 1952 fastställt till 20 kronor för landstingsmän, som bo å sammanträdesorten, och 32 kronor för övriga — till följd av de stora förändringarna i penningvärdet måst höjas tre gånger under det senaste decenniet samt med förklaring, att man med förtroende syntes kunna överlämna åt landstingen att själva bestämma traktamentets belopp, föreslår kommittén den bestämmelsen, att landstingsman under landstingets möte, och, därest han ej bor å sammanträdesorten, under resan fram och åter, skall åtnjuta dagtraktamente efter de grunder, som landstinget bestämmer. Givetvis vore det, framhåller kommittén, önskvärt om viss enhetlighet i fråga om traktamentets storlek kunde ernås de olika landstingen emellan. — Nuvarande bestämmelser om resekostnader sättningsha av kommittén bibehållits oförändrade.

Beträffande *landstingskommunens administrativa organ* framhåller kommittén, att förvaltningsutskottet inom landstingsorganisationen intoge i stort sett samma ställning som enligt kommitténs förslag till kommunallag avsåges tillkomma kommunalnämnd i landskommun och drätselkammare i flertalet städer, d. v. s. kommunens styrelse. Både förvaltningsutskottet och kommunens styrelse vore tilldelade uppgiften som en ledande, initiativtagande och övervakande instans, samtidigt som de vore specialorgan för vissa uppgifter, framför allt drätselövervaltningen. En anpassning av landstingslagen i förevarande avseende efter de föreslagna bestämmelserna för primärkommunerna syntes kommittén tillgodose behovet av enhetlighet och konsekvens i lagstiftningen ävensom medföra lättnader och förenkling vid lagstiftningens tillämpning.

I fråga om förvaltningsutskottets olika uppgifter innebär kommitténs förslag ett kraftigare understrykande av utskottets ledande ställning inom landstingsförvaltningen än den nuvarande lagen innefattar. Utskottet skall sålunda enligt förslaget på landstingets vägnar leda förvaltningen av landstingskommunens angelägenheter och ha inseende över övriga nämnders verksamhet. Utskottet skall vidare med uppmärksamhet följa de frågor, som kunna inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning, samt hos landstinget och landstingskommunens övriga nämnder ävensom hos andra myndigheter göra de framställningar, som finnas påkallade. I den mån utskottet icke självt berett förekommande ärenden, skall utskottet erhålla tillfälle att yttra sig. Liksom för närvarande skall utskottet handha landstingskommunens drätsel samt verkställa landstingets beslut, i den mån verkställigheten icke uppdragits

åt annan. Även i övrigt skall utskottet bibehålla de bestyr det har enligt den nuvarande lagen. Som en ny arbetsuppgift tillkommer enligt kommitténs förslag befattningen med landstingskommunens centrala arkivvård.

Angående förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer föreslår kommittén, efter förebild av sitt förslag till kommunallag, en tämligen ingående reglering i själva lagen till skillnad från nuvarande ordning, enligt vilken i stor utsträckning överlämnats åt landstinget att meddela föreskrifter i reglemente för förvaltningsutskottet. Bestämmelsen om obligatoriskt reglemente har dock fått kvarstå i kommitténs förslag, bl. a. med hänsyn till att den på flertalet håll rådande ordningen med uppdelning av utskottet på avdelningar torde komma att bibehållas och grunderna för en sådan uppdelning måste anges i reglemente.

Bland de olika detaljbestämmelser, som av kommittén föreslås, må nämnas, att ledamotsantalet i förvaltningsutskottet bestämts till minst sju mot fem i den nuvarande lagen, varemot någon övre gräns för antalet icke satts. Mandattiden föreslås förlängd från ett år till fyra år, räknat från och med den 1 januari året efter det, då valet sker. Kommittén har ansett lämpligt att förlägga valet till det ordinarie landstingsmöte som hålles året efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum. I fråga om val av ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskottet föreslås den ändringen i överensstämmelse med motsvarande förslag för primärkommunens styrelse att valet skall för rättas av landstinget i stället för såsom nu av utskottet. Ordförande i särskild avdelning av utskottet skall dock utses av avdelningen. — Förvaltningsutskottet skall enligt förslaget sammanträda på det ställe och de tider utskottet bestämmer samt däremellan så ofta ordföranden finner det nödigt ävensom då minst halva antalet av utskottets ledamöter för uppgivet ändamål gör framställning därom. Förvaltningsutskottet må ej handlägga ärende, såvida icke flera än hälften av ledamöterna äro tillstädes. Protokoll skall föras i samma ordning som föreslagits för landstingets del. Justering av protokollet skall verkställas inom tio dagar och tillkännagivas å landstingskommunens anslagstavla. — I övrigt innehåller förslaget för förvaltningsutskottets del bestämmelser om valbarhet, suppleanternas tjänstgöring, förfarande vid ledamots avgång, jäv, ansvar och skadestånd m. m.

Även för övriga administrativa organ föreslås vissa bestämmelser. Angående den nuvarande lagens bestämmelser om hälso- och sjukvårdsberedning framhåller kommittén, att dessa i systematiskt avseende innebure en avvikelse, då kommunallagarna icke brukade lämna direkta föreskrifter om förvaltningsorgan. En sådan avvikelse syntes emellertid i detta fall berättigad med hänsyn till hälso- och sjukvårdens dominerande roll i landstingens verksamhet. Kommittén har därför bibehållit bestäm-

melser i ämnet. De nuvarande knapphändiga föreskrifterna ha av kommittén ersatts med en hänvisning till vad som i motsvarande hänseenden är stadgat för förvaltningsutskottet. Kommitténs förslag innebär sålunda, att hälso- och sjukvårdsnämnd skall bestå av minst sju ledamöter samt att dess mandattid skall sammanfalla med förvaltningsutskottets. Möjligheten för landstinget att låta förvaltningsutskottet eller viss avdelning därav fungera som hälso- och (eller) sjukvårdsnämnd har bibehållits i förslaget.

De styrelser och nämnder som i övrigt utses för speciella förvaltningsuppgifter äro dels sådana som utses med anledning av bestämmelser i speciallagstiftningen (reglerad förvaltning), dels ock sådana som tillsätts för förvaltnings- och verkställighetsbestyr i övrigt (oreglerad förvaltning). Till den förstnämnda gruppen höra t. ex. styrelserna (direktionerna) för en rad av landstingets i särskilda författningar angivna anstalter och inrättningar, såsom sjukhus av olika slag, arbetshem och skolor. Till den andra gruppen, vars omfattning i landstingskommunen är långt mindre än i primärkommunerna, höra exempelvis undervisningsnämnd, stipendienämnd, närings- och kommunikationsråd samt social nämnd. Medan den förstnämnda gruppen i kommitténs förslag omfattas endast av en allmän bestämmelse av innehåll, att vad för varje fall i särskilda författningar finnes stadgat skall gälla, har kommittén beträffande de speciella organen för oreglerad förvaltning meddelat vissa organisatoriska föreskrifter genom hänvisning till vissa av de för förvaltningsutskottet meddelade reglerna. Även bestämmelserna om proportionellt val ha gjorts tillämpliga beträffande dessa nämnder.

I nuvarande landstingslag stadgas, att förandet av landstingets protokoll och räkenskaper, expediering av dess beslut och handhavandet av dess kassa skall uppdragas åt anställda t j ä n s t e m ä n. Denna tvingande bestämmelse saknar motsvarighet i lagstiftningen för primärkommunerna. Då enligt kommittén behov av en sådan bestämmelse icke funnes för primärkommunerna, syntes en sådan bestämmelse kunna undvaras också för landstingens del. Ej heller torde — fortsätter kommittén — numera något sakligt skäl finnas att göra skillnad mellan primärkommuners och landstingskommuners rätt att uppdraga det ena eller andra bestyret åt förtroendemän eller tjänstemän. Med hänsyn härtill har kommittén i sitt förslag icke upptagit någon bestämmelse om protokolls- och kassabestyrens ombesörjande genom tjänstemän. Under framhållande bl. a., att det vore självklart att kommun även utan uttrycklig bestämmelse därom ägde anställa den personal, som erfordrades för den kommunala verksamheten, har kommittén i sitt förslag till kommunallag avstått från att för primärkommunerna föreslå en generell bestämmelse om rätt att anställa eller låta anställa erforderlig tjänstepersonal. Av motsvarande skäl och för att vinna överensstämmelse mellan de olika kommunallagarna har kommit-

tén i förevarande förslag uteslutit även den generella bestämmelsen i landstingslagen om rätt att anställa tjänstepersonal.

Under rubriken Om *landstingskommunens dråtsel* ha till ett särskilt kapitel sammanförts bestämmelser om utgifts- och inkomststat, fondbildning, lånerätt, medelsförvaltning och revision. Kapitlet har i allt väsentligt utformats efter mönster av motsvarande avsnitt i kommunallagsförslaget. Detta betyder en väsentlig omdaning och utbyggnad av de nuvarande reglerna i både formellt och sakligt avseende. Förslaget torde likväl enligt kommittén icke medföra någon verklig omvälvning i dråtselangelägenheternas handhavande, eftersom de föreslagna bestämmelserna i stor utsträckning redan tillämpas i landstingens praktiska verksamhet. Beträffande motiveringen för de olika bestämmelserna hänvisar kommittén till framställningen i dess betänkande III med förslag till kommunallag. I nu förevarande betänkande har därför endast en kortfattad redogörelse lämnats, i huvudsak inriktad på att understryka de nyheter, som föreslås i förhållande till gällande rätt.

I ett inledande stadgande fastslås för landstingskommunernas del den i kommunallagsförslaget uttalade principen, att kommunens fasta och lösa egendom skall så förvaltas, att dess förmögenhet ej minskas. Vidare utsäges, att landstingskommuns medelsbehov skall, i den mån det ej fylles på annat sätt, täckas genom utdebitering av landstingsskatt. Härtill fogas bestämmelser om anslags beviljande. Enligt dessa skall beslut om anslags-täckning genom utdebitering under mer än ett år underställas Konungens prövning och fastställelse, dock att där anslaget avser anskaffande av anläggningstillgång och skall täckas genom utdebitering under högst fem år Konungens fastställelse icke erfordras.

Bestämmelserna om utgifts- och inkomststat ha i kommitténs förslag gjorts lika utförliga som motsvarande regler i kommunallagsförslaget men torde enligt kommittén icke innebära någon större ändring i den redan nu av landstingen praktiserade ordningen. Bl. a. stadgas i fråga om budgetberedningen, att de olika specialnämnderna skola ingiva sina särskilda statförslag till förvaltningsutskottet före den 1 juli, där ej utskottet bestämmer annan tid. Förlängd frist synes enligt kommittén böra medgivas sjukvårdsnämnden, då enligt sjukhusstadgan sjukhusdirektion skall till nämnden insända sitt budgetförslag före den 1 juli och nämnden bör ha erforderlig tid att uppgöra statförslag för landstingets samlade sjukvård.

Till dråtselkapitlet ha från kommunala fondbildningslagen överflyttats bestämmelser om fondbildning samt från 1936 års lag om användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom föreskrifter i däri reglerade ämnen. Fondbildningsreglerna ha i samband därmed liksom i kommunallagsförslaget omredigerats och förenklats. Fonderna äro i förslaget särhållna i två huvudkategorier, frivilliga och obliga-

toriska, allteftersom fondavsättningen är beroende av landstingets beslut eller påbudet i lagen. Fonder av den förstnämnda typen äro pensionsfond, kassaförlagsfond, allmän investeringsfond, särskild investeringsfond, avskrivningsfond och skatteregleringsfond. Förslaget bestämmelser om pensionsfond och kassaförlagsfond överensstämma i sak med de nuvarande reglerna. Till allmän investeringsfond kunna medel avsättas för anskaffande av anläggningstillgångar för landstingskommunernas behov utan att beslut behöver fattas om anskaffande av något bestämt slag av tillgång. Vid avsättning till särskild investeringsfond skall däremot den avsedda anläggningstillgången angivas i landstingets beslut. För förslaget om införande av allmän investeringsfond har kommittén i sitt betänkande III åberopat bl. a., att kommunerna därigenom finge större frihet än nu att disponera för investeringsändamål avsätta medel för behov, som vid varje särskilt tillfälle ansåges vara angelägnast, en rörelsefrihet som även möjligen kunde väntas stimulera kommunerna till att genom ökad fondbildning konsolidera sin ekonomiska ställning. Därjämte torde enligt kommittén en allmän investeringsfond bliva av betydelse för kommunernas möjlighet att anpassa sina investeringar efter konjunkturväxlingarna. Mot förslaget om allmän investeringsfond har en av kommitténs ledamöter (herr Bergh) reserverat sig under åberopande av vad han i denna del anfört i särskilt yttrande till kommunallagsförslaget. Enligt detta yttrande innebure förslaget om allmän investeringsfond en vidgning av den kommunala beskattningsrätten, i det att varken avsättning till eller uttag från allmän investeringsfond begränsades av regler, motsvarande de bestämda restriktioner som för avsättning för framtida behov i gällande rätt uppställts i fråga om precisering av behovet eller maximering av avsättningen. — Avskrivningsfond träder i stället för den nuvarande förnyelsefonden. I sin till kommunallagsförslaget lämnade motivering för avskrivningsfonden har kommittén anfört, att kommunerna genom inrättande av en sådan fond skulle kunna effektivt övervaka, att deras förmögenhet icke minskades. En av kommitténs ledamöter (herr Sixten Larsson) har liksom i fråga om förslaget till kommunallag reserverat sig mot förslaget om avskrivningsfond, vilket han funnit motverka kommitténs strävan att förenkla fondbildningsreglerna. Enligt reservanten hade förnyelsefonden, i vars ställe avskrivningsfonden nu skulle träda, icke haft nämnvärd praktisk betydelse och skulle den funktion, som avsåges med avskrivningsfonden, mycket väl kunna fyllas av den allmänna investeringsfonden. Rätten att avsätta medel till skatteregleringsfond har gjorts helt fri i överensstämmelse med den ändring i kommunala fondbildningslagen, som beslutats vid 1952 års riksdag.

Obligatoriska fonder äro enligt förslaget försäljningsmedelsfond och låneöverskottsfond, vilka fondtyper ha sin motsvarighet i nuvarande bestämmelser.

Liksom enligt gällande lag må enligt förslaget landstingskommun med Konungens samtycke avsätta medel för annat ändamål än som angives i lagen. Genom att försäkringsfond ej såsom nu nämnes bland de särskilt uppräknade fonderna, kommer Konungens medgivande att krävas för inrättande av sådan fond. Två av kommitténs ledamöter (herrar Sjödahl och Holmberg) ha reserverat sig för bibehållande av bestämmelserna om försäkringsfond.

Till drättselkapitlet ha från avsnittet om underställning i gällande lag flyttats bestämmelserna om landstingskommuns lånerätt.

I fråga om medelsförvaltning och redovisning ha de för närvarande ytterst knapphändiga bestämmelserna ersatts med föreskrifter, motsvarande dem som föreslagits för primärkommunerna. Förbud mot sammanblandning av penningar och värdehandlingar med andra penningar och värdehandlingar har införts liksom bestämmelser om placering av penningmedel med särskilt angivna placeringsformer för de fall att landstinget ej bestämt annat, nämligen insättning hos bank, hos central-kassa för jordbrukskredit eller å postgiro eller anbringande i obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten eller landsting.

Medan bestämmelser om bokslut saknas i den nuvarande lagen, har kommittén för att få till stånd en enhetlig och regelmässig ordning i detta hänseende föreslagit skyldighet för förvaltningsutskottet att årligen inom tid som landstinget bestämmer, dock senast före den 1 maj, sammanfatta och avsluta landstingskommunens räkenskaper. För detta ändamål skola enligt förslaget landstingskommunens specialorgan i regel före den 1 mars till förvaltningsutskottet avlämna redovisning för sin förvaltning under nästföregående kalenderår.

Beträffande revision innebär kommittéförslaget bl. a., att den regel om revisorernas inventeringsrätt, som redan tidigare införts i kommunallagarna för land och stad samt givits vidgad tillämplighet i visst avseende i förslaget till kommunallag, fastslås även för landstingens del. Vidare angivas huvuddragen av vad revisionsberättelsen bör innehålla. Slutligen ha frågan om ansvarsfrihet, som behandlas mycket kortfattat i gällande landstingslag, givits en mer utförlig reglering.

Även kapitlet om *landstingsskatt* har i huvudsak utformats efter mönster av motsvarande kapitel i förslaget till kommunallag. De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med nuvarande regler. Den enda ändringen av principiell betydelse gäller landstings möjlighet att — i fall där företag, varom förslag blivit väckt hos landstinget, är till huvudsaklig nytta endast för viss eller vissa kommuner — differentiera skatten i territoriellt avseende. Efter en redogörelse för denna frågas tidigare behandling, särskilt i samband med tillkomsten av gällande landstingslag, framhåller kommittén, att förutsättningarna för slopandet av rätten till territoriell skattedifferentiering nu syntes vara större än vid tillkomsten av

landstingslagen. Nya beslut om skattedifferentiering syntes icke ha fattats på avsevärd tid, och tillämpningen av äldre beslut förekomme numera blott i ett enda län, Södermanlands, där i vissa kommuner olika stora tillägg till landstingsskatten utginge för amortering och förräntning av ett järnvägslån. Visserligen vore enligt kommittén icke uteslutet, att bidragsgivning för järnvägsändamål kunde få aktualitet även i framtiden, men det syntes kommittén högst tvivelaktigt om med hänsyn härtill eller till andra ovissa framtidsförhållanden en från principen om skattebördans lika fördelning så avvikande bestämmelse som den om territoriell skattedifferentiering borde bibehållas. De skäl som vid landstingslagens antagande i övrigt åberopats till stöd för en bestämmelse om skattedifferentiering vore i varje fall numera utan betydelse. Kommittén föreslår därför, att någon regel om lokal skattedifferentiering icke skall intagas i den nya landstingslagen.

I nuvarande landstingslag ha till två paragrafer i kapitlet med rubriken »Om underställning och offentliggörande av samt besvär över landstingets beslut» sammanförts de bestämmelser, enligt vilka Konungens eller länsstyrelsens godkännande erfordras för att ge bindande kraft åt landstingets beslut. Genom att av dessa bestämmelser de om låne- och borgensbeslut samt om beslut angående valkretsindelning i kommitténs förslag flyttats samman med regleringen i övrigt av dessa ämnen och de övriga bestämmelserna om underställning utgått har i kommitténs förslag icke upptagits något särskilt avsnitt om underställning.

Besvärslagen i landstingslagen påverkas — framhåller kommittén — i åtskilliga hänseenden av vad kommittén föreslagit för primärkommunernas vidkommande. Kommittén har funnit, att besvärsrätten, som för närvarande avsåge blott landstingsrepresentationens avgöranden, i princip borde utsträckas till beslut av landstingskommunens administrativa organ. Om nämnder för s. k. reglerad förvaltning kunde inbegripas härvid, syntes kommittén tveksamt. Önskvärdheten av likformighet med den föreslagna kommunallagen torde dock enligt kommittén kräva, att besvärsrätten finge gälla beslut även av dessa organ, i den mån annat icke föreskrevs i vederbörande specialförfattningar.

Klagorätten, som enligt nuvarande landstingslag tillkommer både kommun inom landstingsområdet och medlem av sådan kommun, föreslås av kommittén skola tillkomma endast medlem av landstingskommunen. Kommittén anför härom bl. a., att klagorätten för primärkommunerna syntes ha spelat en ganska underordnad roll i det praktiska livet och hade sannolikt tillkommit mot bakgrunden av den äldre uppfattningen om landstinget såsom representation för kommunerna. Delvis torde även enligt kommittén möjligheten till skattedifferentiering ha ansetts motivera klagorätt för de enskilda kommunerna.

Besvärstiden föreslås med hänsyn till önskvärdheten av enhet-

liga regler i kommunallagarna förkortad från 60 dagar efter landstingets avslutande till tre veckor, räknat från den dag då justeringen av vederbörande organs protokoll tillkännagivits å landstingskommunens anslagstavla.

Kommittén föreslår, att landstingen i likhet med vad som föreslagits för primärkommunerna skola få rätt att tillsätta en egen besvärsnämnd för prövning av besvär över de administrativa organens beslut om tillsättande av eller förordnande å tjänstebefattning eller entledigande från sådan befattning eller om disciplinär åtgärd mot befattningshavare. Besvärsnämnden skall vara första instans i mål av nu nämnd beskaffenhet med befogenhet att pröva besvär icke blott på vanliga kommunala besvärsgrunder utan även på materiella skäl. Över besvärsnämndens beslut skall klagan kunna föras endast i landstingslagens vanliga ordning, d. v. s. hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten och med åberopande blott av kommunala besvärsgrunder. För besvärsnämnd skall finnas ett av Kungl. Maj:t godkänt reglemente, upptagande bestämmelser om nämndens sammansättning och arbetsformer.

I anslutning till förslaget till landstingslag har kommittén utarbetat förslag till en särskild lag om införande av landstingslagen. Där i givas bestämmelser bl. a. om landstingslagens ikraftträdande den 1 januari 1955, d. v. s. samtidigt med kommunallagen, samt om sådana fonder, vilkas reglering i lagen upphör.

Under erinran om att kommitténs förslag till landstingslag innebär en vidgad tillämpning av den proportionella valmetoden, och med framhållande, att det måste anses oegentligt att vid val av ledamöter och suppleanter i hushållningssällskapens förvaltningsutskott den proportionella metoden tillämpas på den del av valproceduren, som ankommer på hushållningssällskapen själva, men icke på landstingens val, föreslår kommittén en ändring i kungörelsen med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation av innebörd att jämväl sistnämnda val skola vara proportionella.

Remissyttrandena.

Remissinstansernas inställning till kommitténs förslag till landstingslag är över lag positiv. I det alldeles övervägande antalet remissyttranden anföres, att man i allt väsentligt ansluter sig till förslaget eller liknande. Styrelsen för Svenska landstingsförbundet har med avseende å lagförslagets principer, disposition och allmänna utformning funnit förslaget lämpligt och ändamålsenligt samt ägnat att läggas till grund för lagstiftning på området. Skälen till att utarbeta en helt ny lag ha befunnits bärande, och genom en dylik utarbetning har enligt styrelsens mening vunnits att lagen blivit mera logiskt uppställd och lättöverskådlig.

Ett mindre antal remissinstanser ifrågasätta, om icke kommittén gått

väl långt i sina strävanden att åstadkomma likformighet mellan kommunallagen och landstingslagen. Framställda anmärkningar inskränka sig dock till detaljer. Den detaljkritik som framförts avser i stor utsträckning rent terminologiska spörsmål. Andra punkter i lagförslaget, vilka i mera betydande omfattning tagits upp till diskussion av remissinstanserna, äro bestämmelserna om stads inträde i landstingskommun, om landstingskommunens kompetens, om valbarhet för vissa befattningshavare, om bestämmande av plats för landstings lagtima möte, om tiden för väckande av förslag vid sådant möte, om rätt för utomstående att delta i landstingets överläggningar, om justeringstiden för protokoll, om antalet ledamöter i förvaltningsutskott, om fondbildning, om placering av vissa penningmedel och om besvärsnämnd.

I fråga om förslagets *systematik och terminologi* har i flertalet remissyttranden förslaget att införa begreppet *landstingskommun* lämnats utan erinran. Styrelsen för Svenska landstingsförbundet framhåller, att genom detta begrepp landstingets karaktär av kommun understrykes och förutsättningar för en bättre systematik skapas, i det att ordet *landsting*, som i landstingslagen har tre olika betydelser, kan förbehållas det representativa organet. En icke obetydlig minoritet bland remissinstanserna ställer sig dock helt avvisande till tanken att införa begreppet *landstingskommun*, en benämning som framhålles vara både oegentlig och obehörlig ävensom onödigt tung och som icke komme att accepteras i praktiken.

Tanken att ersätta uttrycken *lagtima* och *urtima möte* med *ordinarie* och *extra möte* har väckt den starkaste gensagan. Icke mindre än 14 länsstyrelser och 19 landsting ävensom styrelsen för Svenska landstingsförbundet ha avvisat denna tanke.

Kommitténs förslag att bibehålla beteckningen *förvaltningsutskott* har mött erinran endast från en länsstyrelse, vilken ansett skäl tala för beteckningen *förvaltningsnämnd* eller kanske hellre *landstingsnämnd*. — Flertalet remissinstanser ha lämnat kommitténs förslag att införa beteckningen *hälso- och sjukvårdsnämnd* utan erinran. Medicinalstyrelsen framhåller däremot, att termen *hälsovårdsnämnd* icke borde väljas, då den kunde föranleda förväxling med primärkommunernas *hälsovårdsnämnder*. Som lämpligare beteckning ifrågasatte medicinalstyrelsen *hälso- och sjukvårdsstyrelse*. Åt en liknande uppfattning har även sjukhuslagstiftningskommittén givit uttryck liksom även en del länsstyrelser och landsting.

Kommitténs förslag till bestämmelser om *indelningen i landstingskommuner* samt om *stads utträde ur och inträde i* sådan kommun har av remissinstanserna i allmänhet lämnats utan erinran och har på flera håll tillstyrkts. Svenska landstingsförbundets styrelse framhåller sålunda, att den utveckling landstingsinstitutionen undergått helt talade för en reform

av innebörd att möjligheten till uppdelning av län i två eller flera landstingskommuner borttoges och stads rätt till utträde ur landstingskommun försvunne. Främst med hänsyn till hälso- och sjukvården framstode en ytterligare splittring såsom synnerligen olycklig. Vidare vore enligt styrelsens mening under alla förhållanden angeläget att genom lagstiftningen möjligheter skapades för en återförening beträffande de båda landstingskommunerna i Kalmar län samt beträffande de städer, som stode utanför landsting. Särskilt ville styrelsen understryka önskvärdheten av att befogenhet tillades Kungl. Maj:t att, där särskilda skäl därtill vore, fatta beslut om återförening av stad med landstingskommun. Även Svenska stadsförbundets styrelse har tillstyrkt slopandet av stads möjlighet att utträda ur landstingskommun. Däremot avstyrker stadsförbundets styrelse bestämt ett så allvarligt ingrepp i den kommunala självstyrelsen som förslaget att införa rätt för Kungl. Maj:t att även mot en stads vilja besluta om dess inträde i landstingskommun innebure. Även stadsfullmäktige i Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Gävle avstyrka förslaget i denna del, medan från Norrköpings stad icke riktats någon erinran däremot.

Även förslaget till reglering av *landstingskommunens kompetens* har av remissinstanserna i allmänhet lämnats utan erinran. Bl. a. har Svenska landstingsförbundets styrelse ansett sig kunna lämna sin anslutning till den av kommittén föreslagna formuleringen. Medan några remissinstanser ansett formuleringen icke helt tillfredsställande eller tveksam, ha kammarkollegiet och tre länsstyrelser mera bestämt avstyrkt kommitténs förslag i denna del. Kammarkollegiet framhåller sålunda, att den föreslagna ändringen i själva verket skärpte de av kommittén anförda olägenheterna med den nuvarande regleringen. Kommitténs uttalande om möjligheten för rättspraxis till en friare bedömning öppnade ett perspektiv av löslighet i kompetensreglerna, som icke vore utan vådor. Kollegiet framhåller vidare svårigheten att finna en klar gräns i förhållande till primärkommunernas befogenheter även med hänsyn därtill, att i lagstiftningen för dessa i huvudsak överlämnats åt rättstillämpningen att bestämma kompetensgränsen.

Beträffande kapitlet om *val av landstingsmän* har ett landsting föreslagit benämningen landstingsledamot i stället för landstingsman under hänvisning till att landstinget även har kvinnliga ledamöter. Kommitténs förslag till bestämmelser om *valbarhet och avsägelsegrunder* har av flertalet remissinstanser lämnats helt utan erinran. Två länsstyrelser ha ansett förbudet för landstingsdirektör att vara landstingsman böra utsträckas att omfatta även underordnade tjänstemän i landstingets centrala förvaltning. Två andra länsstyrelser ha hävdad, att samma förbud bort gälla även länsassessor respektive förste länsassessor. — En länsstyrelse har gjort gällande, att *avsägelse* rätt för den som innehåft uppdrag under fyra år borde bibehållas, under förutsättning att avsägelsen skedde

i samband med valet. — En länsstyrelse har ansett möjlighet böra skapas att vid utvidgning eller minskning i landstingskommun förrätta val även av ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet.

Vad angår *landstingets arbetsformer* ha alla de remissinstanser, som särskilt berört frågan om *platsen* för lagtima möte i ett eller annat avseende funnit anledning till erinran mot kommitténs förslag. Styrelsen för Svenska landstingsförbundet har sålunda framhållit, att under normala förhållanden landstinget självt borde få bestämma om det ville hålla möte på annan ort än residensstaden, en tanke för vilken åtskilliga remissinstanser uttalat sig. Enligt ett landsting borde huvudregeln vara att landstingets möten skulle hållas i den stad, där landstingets kansli vore förlagt.

Kommitténs lösning av frågan om *förslagsrätten* har i stort sett godtagits eller lämnats utan erinran. Göteborgs och Bohus läns landsting han anfört bl. a., att den praxis utvecklats sig att framställningar från olika institutioner, föreningar och enskilda ingåves till länsstyrelsen i länet, vilken vidarebefordrade dem till landstinget, samt att länsstyrelsens remiss därvid uppfattades som förslag att ärendet skulle upptagas till prövning. Då det knappast torde förekomma att länsstyrelsen vägrade att vidarebefordra en framställning, syntes förfarandet innebära en onödig omgång. Landstinget föreslog därför en bestämmelse om att framställning från annan än länsstyrelse, nämnd eller landstingsledamot skulle senast den 15 juli ingivas till förvaltningsutskottet för att vidarebefordras till landstinget, om icke förvaltningsutskottet enhälligt beslutade avvisa framställningen. Länsstyrelsen i samma län har instämt i landstingets anmärkning och framhållit, att länsstyrelsens rätt att väcka förslag onekligen fått en av lagstiftaren icke åsyftad omfattning, då landstinget ansett sig tvingat att taga upp sådana framställningar, som länsstyrelsen utan granskning vidarebefordrat.

Även den av kommittén förordade bestämmelsen om *tiden* för avgivande av förslag från *specialnämnd* har i stort sett godtagits eller lämnats utan erinran. Från några håll ha emellertid framställts önskemål om ändring, därvid såväl den 1 juni som den 15 juni föreslagits. Med hänsyn till kommitténs uttalande, att tiden för sjukvårdsnämnden borde av förvaltningsutskottet utsträckas i erforderlig mån, har det syntts en länsstyrelse mera ändamålsenligt att lagfästa en sådan utsträckt tid än att göra den beroende av förvaltningsutskottets gottfinnande. Den av kommittén föreslagna tiden för avgivande av förslag från *annan än specialnämnd* har i flertalet remissyttranden lämnats utan erinran. Åtskilliga remissinstanser, som tagit upp frågan till behandling, ha dock uttalat avvikande mening. Några ha föreslagit den 1 augusti, medan flera gått ännu längre och förordat den 15 juli. En länsstyrelse har uttalat, att framställningar från annan än landstingsman borde kunna avges till förvaltningsutskottet före den 1 juli, där ej annan tid bestämdes av utskottet.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna om *rätt för utom-*

stående att deltaga i landstingets överläggningar ha icke föranlett erinran utom såvitt angår landstingsdirektören. Beträffande denne har framhållits bl. a., att han ägde möjlighet att framföra sina synpunkter i de beredande instanserna samt få sin avvikande mening antecknad till protokollet och därigenom bringad till landstingets kännedom.

Länsstyrelsen i Gotlands län har ifrågasatt lämpligheten av kommitténs förslag, att bordläggning skall få komma till stånd först om det påyrkas av minst fem ledamöter. Detta antal skulle nämligen för de minsta landstingen motsvara nästan en fjärdedel mot i de största landstingen blott omkring en femtededel av hela antalet ledamöter. På grund härav borde liksom för primärkommunerna ett relativt antal upptagas i bordläggningsbestämmelsen, förslagsvis en tiondedel av de närvarande. På liknande sätt har Kalmar läns norra landsting uttalat sig.

Kommitténs förslag att förkorta tiden för justering av protokoll har mött motstånd från åtskilliga remissinstanser.

I fråga om dagtraktamente och resekostnadsersättning har kommitténs förslag lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Av dem, som uttalat avvikande mening, ha å ena sidan flera velat gå längre än kommittén och ansett, att landstingen borde erhålla full frihet även beträffande resekostnadsersättningarna, medan å andra sidan några velat bibehålla den nuvarande ordningen med fixerade traktamentsbelopp. Svenska landstingsförbundets styrelse, som tillstyrkt förslaget i denna del, har uttalat, att den avsåge att efter förvaltningsutskottets hörande framlägga förslag om traktamentenas storlek i syfte att vinna enhetlighet på området.

Beträffande *landstingskommunens administrativa organ* har kommitténs förslag till bestämmelser om förvaltningsutskottet av remissinstanserna i allmänhet lämnats utan erinran. En betydande minoritet bland remissinstanserna har hävdad, att ledamotsantalet fortfarande borde vara lägst fem i stället för av kommittén föreslagna lägst sju. Ett landsting har helt avstyrkt kommitténs förslag i fråga om förvaltningsutskottets mandattid och om tiden för valet. Ifrågavarande landsting framhåller, med tanke på förhållandet mellan landstinget och dess förvaltningsutskott, att det för landstinget åtminstone teoretiskt torde vara en garanti, om ledamöterna i utskott och nämnder stode på omval varje år. Det torde även vara olämpligt att det »gamla utskottet» finge sitta kvar efter landstingets avslutande till årets slut, då regel torde vara att utskotten och dess avdelningar under tiden omedelbart efter landstingsmötet brukade upptaga utredningar och planlägga arbetet under det kommande verksamhetsåret. Även ett par andra remissinstanser anse, att mandat-tiden borde räknas från landstingsmötets slut. Lämpligheten av den föreslagna ordningen att val av ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskottet skall förrättas av landstinget har ifrågasatts endast i några få remissvar.

De föreslagna bestämmelserna om övriga administrativa organ ha föranlett mycket få erinringar från remissinstansernas sida. Medicinalstyrelsen har föreslagit en bestämmelse av innehåll, att då vid sjukvårdsstyrelsens sammanträde ärende skall förekomma, som rör lasarett eller s. k. större sjukstuga, till sammanträdet skall kallas även en av landstinget eller, efter dess bemyndigande, av styrelsen utsedd lasarettsläkare, som är verksam inom landstingskommunen.

Kommitténs förslag angående tjänstepersonal har i remissyttrandena lämnats helt utan erinran.

Beträffande kapitlet om *landstingskommunens drätsel* ha huvudsakligen samma ändringar påyrkats som vidtagits i motsvarande delar av kommitténs förslag till kommunallag.

Förslaget att slopa möjligheten till lokal skattedifferentiering har i remissyttrandena lämnats helt utan erinran.

Kommitténs förslag till allmänna *besvärregler* har av remissinstanserna i allmänhet lämnats utan erinran och över huvud föranlett endast ett fåtal särskilda yttranden. Från några håll ha erinringar rests mot förslaget att kommun icke skall äga klagorätt. En länsstyrelse har anfört betänkligheter mot att förkorta besvärstiden från sextio dagar till tre veckor. Beträffande instansordningen har kammarkollegiet ifrågasatt, huruvida icke ändring borde vidtagas till närmare överensstämmelse med reglerna i lagen om kommunalstyrelse i stad så, att länsstyrelsen insköttes såsom första besvärsmyndighet.

Kommitténs förslag om möjlighet för landsting att besluta inrättande av särskild besvärsnämnd har i flertalet remissyttranden lämnats utan erinran. Svenska landstingsförbundet har uttalat tveksamhet angående institutet. Åtskilliga av de remissinstanser, som behandlat frågan, ha avstyrkt institutet under anförande bl. a., att det icke befundes välbetänkt att låta en särskild nämnd pröva förvaltningsutskottets åtgärder i frågor, som rörde tjänstetillsättningar m. m., samt att besvärsnämnds-institutet vore obehövt och från vissa synpunkter olämpligt. Medicinalstyrelsen har hemställt om viss omarbetning av den närmare regleringen i denna del i syfte att möjliggöra för bl. a. sjukhusdirektionernas personal att föra talan hos besvärsnämnd.

Propositionen.

Det i propositionen framlagda förslaget grundar sig i allt väsentligt på kommitténs förslag. Detta innebär, såsom av det tidigare anförda framgår, att den nuvarande lagen om landsting föreslås bli ersatt med en ny landstingslag, som i flera hänseenden utformats i nära anslutning till den år 1953 antagna kommunallagen. Det föreliggande förslaget avser emellertid även spörsmål utan motsvarighet i lagstiftningen för primärkommunerna.

Departementschefen framhåller i sin allmänna motivering till det framlagda förslaget, att han redan i samband med förslaget till ny kommunallag givit uttryck för den meningen, att likformighet mellan de olika kommunalförfattningarna vore värd att eftersträva. Han har vidare velat understryka den då framhållna betydelsen av en enhetlig terminologi och över huvud ett enkelt och lättfattligt språk i kommunallagstiftningen. Ytterligare uttalar departementschefen, att de principer kommunallagskommittén lagt till grund för sitt förslag till ny landstingslag och de detaljlösningar kommittén däri förordat i allt väsentligt överensstämde med vad han själv ansåge lämpligt och riktigt. Endast på några få punkter hade han funnit skäl hävda en från kommittén avvikande mening. Han vore angelägen framhålla, att de ändringar, som kommittén föreslagit i fråga om organisations- och verksamhetsformer, icke torde rubba något av den för landstingen grundläggande ordningen. I betydande utsträckning vore fråga om att lagfästa vad som redan tillämpades, och i stor utsträckning vore de föreslagna nyheterna av formell — systematisk eller terminologisk — art.

Bland de *systematiska och terminologiska frågorna* förklarar sig departementschefen beträffande *k o m m u n b e g r e p p e t s* utformning i landstingslagen ingalunda sakna förståelse för de argument, som anförts mot begreppet landstingskommun. Avgörande vikt borde emellertid fästas vid de stora fördelar från lagteknisk synpunkt som den av kommittén föreslagna systematiken i detta avseende innebure. Han anslöte sig därför till kommitténs ståndpunkt. — Departementschefen förordar bibehållandet av beteckningarna *l a g t i m a* och *u r t i m a* möte. Han erinrar därvid om att beteckningarna ordinarie och extra sammanträde i samband med riksdagsbehandlingen av förslaget till ny kommunallag utgått ur denna lagstiftning. — Vad kommittén anført till stöd för sitt förslag att bibehålla beteckningen *f ö r v a l t n i n g s u t s k o t t* förklarar sig departementschefen kunna utan vidare biträda. — Mera tveksam har han funnit frågan om benämningen på det organ, som handhar ledningen av landstingskommunens hälso- och sjukvårdande verksamhet. Den nuvarande beteckningen beredning vore av terminologiska skäl icke lämplig. Mot den från terminologisk synpunkt adekvata beteckningen nämnd talade, att den i sammansättningen hälsovårdsnämnd kunde leda till förväxlingar. Med hänsyn härtill förordar departementschefen beteckningen *h ä l s o - o c h s j u k v å r d s s t y r e l s e* (hälsovårdsstyrelse, sjukvårdsstyrelse).

Vad angår *landstingskommunen i territoriellt hänseende* ansluter sig departementschefen helt till kommitténs förslag, att möjligheten att uppdelala länen i olika landstingsområden borttages samt att i den nya lagen intages ett stadgande, som möjliggör en framtida förening av de båda landstingsområdena i Kalmar län. En ytterligare splittring av indelningen i landstingskommuner skulle enligt departementschefen endast leda till olyckliga konsekvenser på den slutna sjukvårdens område. Angående för-
4 — Bihang till riksdagens protokoll 1954. 5 saml. 2 avd. Nr 12.

hållandet i Kalmar län uttalar departementschefen, att hinder uppenbarligen icke föreläge för Kungl. Maj:t att mot landstingens eller ettdera landstingets vilja genomdriva en förening av landstingskommunerna men att det torde vara lika uppenbart, att landstingens inställning till saken vore en faktor av största betydelse vid prövning av frågan. Enligt departementschefens mening måste betydande allmänna lämplighetsskäl föreligga för att en förening mot landstingens vilja skulle komma i fråga.

Beträffande frågan om städernas deltagande i landsting ansluter sig departementschefen av samma skäl, som anförts mot bibehållande av regeln om uppdelning av landstingsområde, till kommitténs förslag, att bestämmelse om rätt för stad att utträda ur landstingskommun icke skall medtagas. Förslaget om rätt för Kungl. Maj:t att, även mot kontrahenternas vilja, besluta om stads inträde i landstingskommun har med hänsyn till de delade meningar, som yppat sig hos de närmast berörda remissinstanserna, syntes departementschefen tveksamt. Han har emellertid förklarat sig vilja understryka, att förutsättningen »då synnerliga skäl äro därtill» innebure ett mycket strängt krav. Däri borde anses ligga att fråga skulle vara om ett verkligt missförhållande, som annorledes icke kunde avhjälpas eller i erforderlig mån minskas. Liksom kommittén ville departementschefen starkt betona stadgandets undantagskaraktär och ansåge det framför allt få psykologisk betydelse. Om det över huvud skulle behöva tillämpas, torde detta komma att motiveras av förhållandena på den slutna sjukvårdens område. Med hänsyn till den innebörd stadgandet enligt departementschefen hade, syntes icke med fog kunna påstås, att det skulle innebära ett opåkallat ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Efter jämförelse med bestämmelserna i 1919 års kommunala indelningslag och under framhållande, att det avgörande måste få vara det helas intresse, när detta nått en sådan grad som här förutsattes, förordar departementschefen, med åberopande tillika av de skäl kommittén i övrigt anför, kommitténs förslag även i förevarande del.

Lämpligheten av den utav kommittén föreslagna utformningen av *kompetensstadgandet* för landstingen har av departementschefen befunnits tveksam. I likhet med kommittén anser han, att landstingskommunens beslutanderätt i princip bör omfatta sådana angelägenheter, vilkas vårdande genom landstingets försorg framstår som berättigat från allmänna samhällliga synpunkter. Denna grundsats hade emellertid enligt departementschefens mening icke kommit bättre till uttryck i kommitténs förslag än i det nuvarande stadgandet. Önskemålet att närma de landstingskommunala bestämmelserna till kommunallagstiftningen i övrigt, vilket i och för sig vore värt beaktande, finge icke leda till likformighet även i sådana hänseenden, där sakliga skäl talade för en annan lösning. Svårigheterna att ange arten och beskaffenheten av de angelägenheter, som landstingskommunerna från allmänna synpunkter borde äga vårda, vore icke lika

stora som i fråga om primärkommunerna. En uttömmande uppräknings kunde givetvis icke heller i detta fall komma i fråga, men en upplysande exemplifiering, anknuten till ett allmänt stadgande, syntes vara väl möjlig. Bibehållande av en dylik exemplifiering i landstingslagen vore av värde och behövde icke komma i strid med landstingskommunernas intresse av rörelsefrihet. Efter kritik av den nuvarande exemplifieringen i överensstämmelse med de av kommittén framförda anmärkningarna mot densamma föreslår departementschefen, att det av kommittén förordade kompetensstadgandet utfylles med en belysande exemplifiering, i vilken hälso- och sjukvård nämnes i främsta rummet samt jämväl undervisning, socialvård samt jordbrukets och andra näringars utveckling upptagas och vilken avslutas med orden »med mera dylikt». Departementschefen framhåller, att i intet avseende fråga vore om att inskränka landstingskommunernas befogenheter samt att även med den av honom föreslagna formuleringen rättspraxis torde få möjlighet till en något friare bedömning än hittills. Särskilt vore att märka, att ordet »gemensamma», som tidigare för primärkommunernas del ansetts medföra hinder för den kommunala verksamhetens utsträckande i vissa fall, nu skulle utgå även ur landstingslagen. Beträffande kompetensstadgandets utformning i övrigt har departementschefen förklarat sig kunna lämna sin anslutning till kommitténs förslag.

I fråga om bestämmelserna i 2 kapitlet om *val av landstingsmän* överensstämmer propositionens förslag med kommitténs utom beträffande reglerna om valkretsindelning. I sistnämnda hänseende ha, såsom tidigare anförts, de av innevarande års riksdag antagna ändringarna i gällande lag om landsting i sak överförts till propositionens förslag.

Vad angår bestämmelserna om *landstingets arbetsformer* göres i propositionen ingen ändring i kommitténs förslag beträffande tiden för lagtima möte. Angående platsen för mötet uttalar departementschefen, att det enligt hans mening vore förenat med uppenbara praktiska fördelar, att en bestämd sammanträdesort finnes för varje landsting. Enligt departementschefens mening torde i det stora flertalet fall framstå som självklart att denna ort bör vara länets residensstad, där som regel även landstingets kansli vore beläget. För de fall åter att residensstaden icke tillhörde landstingskommunen eller det eljest kunde bli aktuellt att regelbundet förlägga landstingsmötena till annan ort — såsom beträffande Stockholms läns landsting, vilket planerade att uppföra en förvaltningsbyggnad i Solna och där även hålla landstingets möten — syntes naturligt att landstinget självt skulle kunna bestämma en annan stadigvarande sammanträdesort än residensstaden. Otvivelaktigt kunde även eljest särskilda omständigheter tänkas föreligga, som gjorde det befogat att vid ett eller flera tillfällen hålla landstingsmöte annorstädes än i residensstaden, exempelvis på en ort, där landstingskommunen hade stora anläggningar. Även i sådana fall borde enligt departementschefens mening stå landstinget fritt

att självt utsätta sammanträdesorten. I propositionen föreslås därför som huvudregel, att landstinget sammanträder i residensstaden, men att landstinget under normala förhållanden äger att självt bestämma annan sammanträdesort, vare sig tillfälligt eller med permanent giltighet.

Departementschefen biträder den av kommittén förordade regleringen av förslagsrättens omfattning. Begränsningen av specialnämnds förslagsrätt till sådana ärenden, som fölle inom ramen för nämndens verksamhet, har departementschefen funnit självfallen och icke fordra uttrycklig bestämmelse i lagen. Det av landstinget och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län på grund av utvecklad praxis framförda förslaget, att framställning från annan än länsstyrelse, nämnd eller landstingsledamot skulle ingivas till förvaltningsutskottet för vidarebefordran till landstinget, om icke utskottet enhälligt beslutade avvisa densamma, har såsom en obefogad utvidgning av förslagsrätten icke upptagits i propositionens förslag. Härom anför departementschefen, att den tillämpning av länsstyrelsens förslagsrätt, som ifrågavarande praxis innebure, säkerligen icke varit avsedd. Enligt departementschefens mening borde visserligen länsstyrelsen, om skäl därtill ansåges föreligga, upptaga en inkommen framställning som sitt eget förslag och avlämna den till landstinget, därvid ärendets karaktär av länsstyrelsens förslag borde framgå, men i annat fall syntes det lämpligt att länsstyrelsen överlämnade ärendet till förvaltningsutskottet, som finge pröva om ärendet skulle läggas fram för landstinget. I fråga om tiden för avgivande av förslag förklarar sig departementschefen, under erinran bl. a. att riksdagen så sent som åren 1946 och 1949 prövat frågan om motionstidens längd, i likhet med kommittén anse att anledning saknas att frångå den nuvarande allmänna motionstiden. Departementschefen förordar likaledes kommitténs lösning av frågan om bestämmande av tid för förslag från specialnämnd. Den föreslagna regeln — att förslag från sådan nämnd skola ingivas före den 1 juli med befogenhet för förvaltningsutskottet att bestämma annan förslagstid — har synts departementschefen ge möjlighet till en smidig anpassning efter olika behov.

Kommitténs reglering av rätten för utomstående att deltaga i landstingets överläggningar har i sin helhet upptagits i propositionens förslag. Med anledning av att delade meningar gjort sig gällande i fråga om landstingsdirektörens eller motsvarande befattningshavares berörda rätt framhåller departementschefen, att det med hänsyn till den allmänna överblick över landstingsförvaltningen och den kännedom om landstingskommunens ekonomi, som landstingsdirektören kunde förutsättas äga, måste vara värdefullt att han finge tillfälle att framlägga sina synpunkter även under landstingets debatter.

De av bl. a. länsstyrelsen i Gotlands län framförda synpunkterna på utformningen av bordläggningsbestämmelsen ha av departementschefen beaktats. Med frångående av kommitténs förslag i denna del

föreslås därför i propositionen, att som förutsättning för bordläggning skall stadgas, att minst en tiondedel av de närvarande förenar sig därom.

Med hänsyn till det motstånd kommitténs förslag att förkorta tiden för protokollets justering från fjorton till tio dagar mött hos åtskilliga remissinstanser föreslås i propositionen, att den nuvarande justeringstiden bibehålles.

Departementschefen förklarar sig liksom kommittén anse, att man med förtroende kan överlämna åt landstingen att själva bestämma landstingsmännen tillkommande traktamentsbelopp, en lösning som även syntes vara förenad med påtagliga praktiska fördelar. Han betonar därvid önskvärdheten av att vissa enhetliga normer uppnås genom överenskommelser mellan landstingen. Även om åt landstingen kunde med samma förtroende överlämnas att själva bestämma grunderna jämväl för resekostnadsersättningens beräkning, torde dock enligt departementschefen några praktiska fördelar därigenom icke vara att vinna. Departementschefen förordar därför i princip kommitténs förslag till bestämmelser i dessa delar.

I detta sammanhang erinrar departementschefen om att den normering av traktamentsbelopp och resekostnadsersättning, som landstingslagen innehöller, i flera författningar lagts till grund för beräkning av motsvarande ersättningar till grupper av förtroendemän utanför landstingsförvaltningen. Detta gällde exempelvis juryman i tryckfrihetsmål, stadsfullmäktig, som deltog i val till första kammaren, och ombud i centralsjukkassas ombudsmöte. Hänvisningar av ifrågavarande slag borde icke få leda till att bestämmelserna i den nya lagen bleve tillämpliga. Då omarbetning av alla sådana hänvisningar skulle vara förenad med avsevärda olägenheter, syntes den lämpligaste lösningen vara att i en övergångsbestämmelse till den nya lagen stadga, att då hänvisning i lag eller författning gällde de för landstingsmän stadgade grunderna för dagtraktamente och resekostnadsersättning, bestämmelserna i 23 § lagen om landsting fortfarande skulle äga tillämpning, med undantag dock för fall där ersättningen skulle utgå av landstingskommuns medel.

I övrigt har departementschefen beträffande landstingets arbetsformer med endast smärre jämkningar av huvudsakligen redaktionell art anslutit sig till kommitténs förslag.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna rörande *landstingets administrativa organ* ha med några få undantag godtagits i propositionen.

Efter erinran om att förvaltningsutskottet i praxis utvecklats att bli ett slags regeringsorgan för landstingen förklarar sig departementschefen anse i princip lämpligt och riktigt, att kommittén i sitt förslag utformat reglerna om förvaltningsutskottet i nära anslutning till de bestämmelser om kommuns styrelse, som intagits i kommitténs förslag till kommunallag.

De i kommittéförslaget upptagna mera allmänt hållna regler, enligt vilka

utskottet skall leda förvaltningen, ha inseende över övriga nämnders verksamhet, följa de frågor som kunna inverka på landstingskommunens utveckling och ekonomiska ställning samt taga erforderliga initiativ, innebure sålunda ett kraftigare understrykande av förvaltningsutskottets ledande ställning än den nuvarande lagen.

Efter att ha återgivit den uppräknig av speciella uppgifter, som utöver de ovannämnda allmänna åliggandena föreslagits skola tillkomma förvaltningsutskottet, utvecklar departementschefen närmare sina synpunkter på förvaltningsutskottets uppgift att »i andra hänseenden företräda landstinget mellan dess möten». Han framhåller därvid bl. a. den praktiska betydelsen av en viss frihet i bedömningen av förvaltningsutskottets möjligheter att i oförutsedda situationer mellan landstingsmötena fatta beslut på landstingets vägnar och uttalar, att den största garantien mot missbruk syntes ligga i utskottets ansvar gentemot landstinget. Avslutningsvis förklarar han, att det liksom hittills bör anförtrös åt landstingskommunernas förtroendemän och i sista hand åt rättspraxis att med hänsyn till vad som är rimligt och ändamålsenligt draga upp gränserna för förvaltningsutskottets befogenheter i förevarande fall.

Kommitténs förslag till bestämmelser om förvaltningsutskottets organisation och verksamhetsformer, om mandattid och tiden för valet ävensom val av ordförande och vice ordförande ha vunnit anslutning i propositionen. Däremot har avsteg gjorts från kommittéförslaget i fråga om ledamotsantalet. Departementschefen har i denna del, särskilt med hänsyn till förhållandena i de minsta landstingskommunerna, funnit befoget att bibehålla den nuvarande regeln om minst fem ledamöter.

Även beträffande hälso- och sjukvårdsstyrelsen bibehålles den nuvarande regeln om ledamotsantalet i propositionen. I övrigt förordar departementschefen kommittéförslaget i den del det avser nämnda organ och övriga organ för speciella förvaltningsuppgifter. Av medicinalstyrelsen framfört förslag om skyldighet för sjukvårdsstyrelsen att i vissa fall till sammanträde kalla lasarettsläkare, som är verksam inom landstingskommunen, torde enligt departementschefen lämpligen böra behandlas i samband med pågående översyn av sjukhuslagstiftningen.

Departementschefen ansluter sig helt till kommitténs förslag att i den nya lagen icke medtaga bestämmelser om skyldighet eller rätt för landstingskommun att anställa tjänstepersonal eller föreskrift om obligatorisk reglering av tjänstemännens ställning.

Kapitlet om *landstingskommunens drätsel* har i propositionen blivit föremål för överarbetning, motsvarande den som drätselkapitlet i kommitténs förslag till kommunallag undergått enligt propositionen, nr 210/1953, med förslag till kommunallag m. m. och som godtagits under riksdagsbehand-

lingen (konstitutionsutskottets utlåtande nr 22/1953). Departementschefen åberopar i denna del vad han anfört i nyssnämnda proposition.

Propositionens förslag saknar i anslutning till kommittéförslaget regler om lokal skattedifferentiering.

Utformningen av *besvärreglerna* i nära anslutning till motsvarande bestämmelser för primärkommunernas del förklarar departementschefen helt överensstämmande med hans principiella inställning, och han framhåller, att han redan i propositionen med förslag till kommunallag understrukit intresset av en enhetlig besvärspedagog i olika slag av kommunala enheter. Kommitténs förslag till bestämmelser såväl i denna del som i fråga om införande av särskild besvärsnämnd har i sin helhet upptagits i propositionen. Beträffande motiveringen hänvisar departementschefen till vad han i motsvarande delar anfört i propositionen nr 210/1953 med förslag till kommunallag m. m. Den av medicinalstyrelsen väckta frågan om viss utvidgning av besvärsnämndens behörighet har departementschefen icke ansett böra prövas i förevarande sammanhang.

Det av kommittén utarbetade förslaget till *lag om införande av landstingslagen* har i de flesta hänseenden godtagits i propositionen.

Kommitténs förslag om införande av proportionellt val vid landstingens val av ledamöter och suppleanter i *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* förordas i sin helhet.

Motionerna.

Beträffande *systematiken och terminologien* i det föreliggande förslaget till landstingslag har i de likalydande motionerna I: 472 av herr Elofsson, Gustaf, m. fl. och II: 612 av herr Svensson i Stenkyrka m. fl. yrkats, att begreppet *landstingskommun* icke måtte införas i det i propositionen framlagda förslaget till landstingslag utan att i stället inledningsvis i lagen måtte anges att här är fråga om en kommunbildning men att sedan i lagen ordet *landsting* liksom hittills får vara beteckningen för denna kommun.

I övrigt hänföra sig motionerna till bestämmelserna om *landstingets arbetsformer* och om dess *administrativa organ*.

I stället för de i propositionen föreslagna bestämmelserna om *tider för förslagsavgivande* föreslås i de likalydande motionerna I: 461 av herrar Larsson, Sigfrid, och Anderberg samt II: 596 av herr Hansson i Önnarp m. fl., att 20 § 1 mom. andra och tredje styckena landstingslagen måtte få följande lydelse:

»Förslag av annan nämnd än förvaltningsutskottet skall ingivas till utskottet före den 1 juni, där ej annan tid bestämmes av utskottet.

I övrigt skall förslag avlämnas till landstingskommunens kansli senast den 15 juli; dock må förvaltningsutskottet väcka förslag jämväl efter nämnda tid men ej senare än 14 dagar före början av landstingets möte.»

I anledning av den i propositionens förslag införda jävsbestämmelsen föreslås i de likalydande motionerna I: 471 av herrar Lindahl och Krügel samt II: 611 av herr Lundqvist m. fl. en utvidgning av jävsregeln, så att den omfattar jäv för den som vid behandling av föreliggande ärende kan direkt påvisas ha eventuell ekonomisk vinning av fattat beslut.

I de likalydande motionerna I: 472 och II: 612 yrkas, att de i 29 § sista stycket förslaget till landstingslag införda bestämmelserna om rätt för ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskott, ordförande och vice ordförande i hälsovårds- och sjukvårdsstyrelse samt revisor vid granskning av den av honom avgivna revisionsberättelsen, ändock att de icke äro landstingsmän, att deltaga i överläggningarna men icke i besluten vid landstingets sammanträden måtte utgå.

Med anledning av den i propositionen föreslagna bestämmelsen i 30 § att förvaltningsutskottet städse skall givas tillfälle att yttra sig över ärende, som beretts annorledes än av utskottet, hemställs i de likalydande motionerna I: 461 och II: 596, att riksdagen måtte vid behandling av propositionen besluta »att i överensstämmelse med motionens syfte uttala, att ärenden av rutinmässig karaktär, vilka beretts på annat sätt än av förvaltningsutskottet, icke onödigtvis bör bli föremål för yttrande av det samfälliga förvaltningsutskottet».

Beträffande reglerna om protokollets avfattning föreslås i de likalydande motionerna I: 471 och II: 611, att den i 34 § första stycket sista punkten givna föreskriften att, då omröstning skett öppet, i protokollet skall angivas huru envar röstat, skall med återverkan på 50 och 54 §§ utbytas mot en bestämmelse av följande lydelse: »Har omröstning skett öppet skall, om landstinget så beslutar, i protokollet angivas huru envar röstat».

De föreslagna bestämmelserna om dagtraktamente ha givit anledning till ändringsförslag i två motioner.

I motionen I: 460 av herr Lundgren hemställs, att riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade formulering av 39 § 1 mom. första stycket:

»Landstingsman, som ej bor å den ort, där landstinget sammanträder, åtnjuter under landstingsmöte samt under resan fram och åter av landstingets medel dagtraktamente med 32 kronor, och landstingsman, som bor å den ort, där landstinget sammanträder, åtnjuter under landstingsmöte av landstingets medel dagtraktamente med 20 kronor.»

I motionen II: 587 av herrar Nyberg och Johnsson i Kastanjegården hemställs, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om rätt för landstingen att själva bestämma dagtraktamente för sina ledamöter och i stället bibehålla nu gällande bestämmelse om i lag fastställda traktementen.

I stället för den i det föreliggande lagförslaget givna bestämmelsen, att ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskottet skola väljas

för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skett, föreslås i motionen I: 460 att riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade formulering av 44 § första stycket:

»Ledamöter och suppleanter i förvaltningsutskott väljas för fyra år, räknade från dagen för avslutande av lagtima landsting året efter det, då valet skett, till avslutande av lagtima landsting fyra år därefter. Valet skall förrättas vid lagtima landstingsmöte, som hålles året efter det, då allmänna val av landstingsmän ägt rum.»

Den i propositionens förslag intagna bestämmelsen, att landstinget skall bland ledamöterna i förvaltningsutskottet utse en ordförande och en vice ordförande, föreslås i de likalydande motionerna I: 472 och II: 612 utbytt mot regeln, att ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskott liksom nu skola väljas av förvaltningsutskottet självt bland dess ledamöter.

I syfte att bereda lasarettsläkare tillfälle att deltaga i hälso- och sjukvårdsstyrelse eller sjukvårdsstyrelse sammanträde i ärende angående den slutna sjukvården föreslås slutligen i motionen I: 460, att riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse av 53 § 3 mom.:

»Till sammanträde med hälsovårdsstyrelse och till sammanträde med hälso- och sjukvårdsstyrelse, när ärenden rörande hälsovården behandlas, skall förste provinsialläkaren kallas. Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse och till sammanträde med hälso- och sjukvårdsstyrelse, när ärenden rörande den slutna sjukvården behandlas, skall kallas av landstinget eller efter landstingets bemyndigande av förvaltningsutskottet utsedd lasarettsläkare, som är verksam inom kommunen. Förste provinsialläkaren och den sålunda utsedde lasarettsläkaren äga att deltaga i styrelsens överläggningar men ej i beslutet samt att få sin mening antecknad till protokollet.»

Utskottet.

Landstingsorganisationens tillkomst genom 1862 års förordning om landsting innebar en betydelsefull nyhet på kommunallagstiftningens område. Det kommunala systemet kom därigenom att byggas ut med ett nytt, högre led. Bakgrunden därtill var att behov funnits föreligga av ett organ för handhavande av uppgifter, vilka vore alltför betungande för de enskilda kommunerna. Man skapade ett gemensamt organ för ett större område, länet. Detta uttrycktes i landstingsförordningen så, att i varje län skulle finnas ett landsting, sammansatt av valda ombud från länets städer och häradar eller tingslag. Under förarbetena till 1862 års landstingsförordning uttalades, att landstingen borde vara mäktiga en stark utveckling och att de alltmer skulle öka föremålen för sin verksamhet. I enlighet med vad som sålunda förutsågs har denna verksamhet undan för undan genomgått en mycket stark expansion, i synnerhet på sjukvårdens område, där lands-

tingen såsom huvudmän bl. a. för den slutna kroppssjukvården gjort betydande insatser och genomfört en omfattande utbyggnad.

Tillkomsten av 1924 års lag om landsting, vilken ersatte landstingsförordningen av år 1862, innebar en avsevärd modernisering av landstingsförvaltningens former. Den grund för verksamheten som därigenom lades har i stort sett visat sig tillfredsställande, och lagen måste fortfarande anses på det hela taget erbjuda för verksamheten ändamålsenliga former.

På grund härav kan, såsom framhållits av såväl kommunallagskommittén som föredragande departementschefen, ifrågasättas, huruvida en mera omfattande revision av landstingslagen nu är erforderlig. Med hänsyn till värdet av enhetlighet och likformighet mellan de olika kommunalförfattningarna bör denna fråga bedömas mot bakgrunden av kommunallagstiftningen i dess helhet. Härvid bör då beaktas den genomgripande reform på kommunallagstiftningens område, som antagandet år 1953 av den nya kommunallagen innebar. I denna lag ha för primärkommunernas vidkommande inarbetats bestämmelser, motsvarande dem som återfinnas i lagen den 6 december 1946 om kommunal fondbildning och lagen den 12 juni 1936 angående användning i vissa fall av kommun eller annan samfällighet tillhörig egendom, vilka bestämmelser förutsatts skola intagas även i lagarna om övriga kommunala enheter. Redan infogandet av dessa bestämmelser i landstingslagen innebär en vittomfattande komplettering av denna, ägnad att rubba dess disposition och paragrafindelning. Då därtill kommer, att en rad andra nyheter i kommunallagen böra såväl med hänsyn till den ovannämnda önskvärdheten av likformighet i kommunallagstiftningen som på grund av vägande sakliga skäl erhålla motsvarighet i landstingslagen, finner utskottet skäl föreligga att nu ersätta 1924 års lag med en ny lagstiftning.

Med det förslag till ny landstingslag, som nu framlagts för riksdagen och som i allt väsentligt grundar sig på ett av kommunallagskommittén i ämnet utarbetat förslag, åsyftas att till landstingslagen överföra de nyheter av såväl saklig som formell natur, vilka med kommunallagen införts för primärkommunernas del. Förslaget kännetecknas även till övriga delar av strävanden att närma landstingslagen till kommunallagen, försåvitt icke rådande olikheter ansetts sakligt motiverade.

Till de grundsatser som sålunda varit vägledande vid lagförslagets utarbetande lämnar utskottet sin anslutning.

Bland nyheter av *systematisk och terminologisk* art i det förevarande lagförslaget märkes kommunbegreppets utformning. Genom införandet av begreppet landstingskommun har landstingsgemenskapens karaktär av kommunal enhet på ett klart sätt understrukits, varjämte lagstiftningens systematik underlättats. Begreppet landsting, som för närvarande användes i icke mindre än tre olika betydelser, har kunnat förbehållas det representativa organet. Genom vad sålunda föreslagits erhålles en otvetydig termi-

nologi, ägnad att bidra till klarhet i både systematiskt och terminologiskt avseende. Med hänsyn till vikten av en såvitt möjligt klar systematik på det vittomfattande och till sitt innehåll mångskiftande lagstiftningsområde, som den kommunala lagstiftningen utgör, vill utskottet förordna vad i förevarande del föreslås i propositionen. Utskottet avstyrker sålunda motionerna I: 472 och II: 612, såvitt nu är i fråga.

Utskottet biträder likaledes propositionens förslag, i vad därigenom uttrycken lagtima och urtima möte bibehållas i landstingslagen.

Termen förvaltningsutskott har i propositionen bibehållits som benämning på landstingskommunens styrelse. Ehuru beteckningen utskott i detta sammanhang i och för sig icke är tillfredsställande från terminologisk synpunkt, anser sig utskottet likväl, med hänsyn till den hävd namnet förvaltningsutskott vunnit såsom benämning på landstingskommunernas främsta administrativa organ, kunna tillstyrka propositionen även i denna del.

Beträffande det organ, som handhar ledningen av landstingskommunens hälso- och sjukvårdande verksamhet, föreslås däremot en ny benämning i propositionen. Den nuvarande beteckningen hälso- och sjukvårdsberedning har nämligen ersatts med den i terminologiskt avseende riktigare beteckningen hälso- och sjukvårdsstyrelse. Utskottet instämmer i de skäl, som av departementschefen anförts för denna namnändring, och tillstyrker således propositionen i förevarande del.

Då det gäller att utforma bestämmelser rörande *landstingskommunens territoriella omfattning* måste enligt utskottets mening beaktas den starka expansion, som kännetecknat landstingskommunernas verksamhet alltsedan landstingsorganisationens tillkomst och som i icke obetydlig utsträckning kan väntas prägla denna verksamhet även i fortsättningen. Med hänsyn till de i såväl ekonomiskt som organisatoriskt avseende mycket krävande uppgifter i synnerhet på sjukvårdens område, vilka utgöra en följd av en dylik utveckling, vill utskottet framhålla angelägenheten av att splittring av landstingskommunerna motverkas. Utskottet biträder därför propositionens förslag i vad därigenom de nuvarande möjligheterna till uppdelning av län i landstingskommuner och till stads utträde ur sådan kommun borttagits. Likaså vill utskottet förordna de i propositionen föreslagna bestämmelserna angående förening av landstingskommuner inom samma län och angående stads inträde i landstingskommun.

Mot den åt Kungl. Maj:t tillerkända befogenheten att förordna om stads inträde i landstingskommun utan hinder av att samstämmade beslut därom icke fattats av staden och landstingskommunen kunna visserligen, med hänsyn till de vittgående följder i ekonomiskt och andra avseenden som en sådan förändring innebär, vissa betänkligheter resas. Av vad departementschefen i sin motivering till förslaget i denna del anført framgår emellertid, att stadgandets tillämpning avses kunna komma i fråga endast i fall där ett verkligt missförhållande råder, som icke kan avhjälpas eller

i erforderlig mån minskas annorledes än genom stadens inträde i landstingskommun. Ytterligare har anförts, att om stadgandet över huvud skulle behöva tillämpas, detta torde komma att motiveras av förhållandena på den slutna sjukvårdens område. Utskottet vill för egen del understryka begränsningen av stadgandets tillämpning till endast sådana fall, där från allmän synpunkt särskilt starka skäl kunna anföras för en förening av ifrågavarande slag. Med hänsyn till den undantagskaraktär den ifrågavarande bestämmelsen sålunda erhållit, synes någon erinran icke kunna riktas mot densamma.

Det i nuvarande landstingslag givna stadgandet angående *landstingskommunens kompetens* har i den praktiska tillämpningen på det hela taget visat sig tillfredsställande. Några principiella invändningar torde icke heller kunna riktas mot detsamma. Klart är emellertid, att den uppräknings av olika verksamhetsområden, som stadgandet innehåller, med tiden blivit föga verklighetstrogen och numera synes ålderdomlig. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av en bättre anpassning av stadgandet efter motsvarande bestämmelse för primärkommunerna, varigenom en friare bedömning av beslutanderätten skulle möjliggöras, är en omarbetning av stadgandet motiverad. Att i en tid av hastigt framåtskridande i socialt, ekonomiskt och kulturellt hänseende ge en från olika synpunkter tillfredsställande utformning åt en bestämmelse, som anger landstingskommunernas kompetens, är emellertid vanskligt. Ehuru behovet av en vidgad beslutanderätt för landstingskommunernas del icke är på långt när så framträdande som motsvarande behov var för primärkommunerna före 1948 års ändringar i lagstiftningen för dessa, synes dock en viss ledning för kompetensstadgandets utformning i landstingslagen kunna hämtas i den bestämmelse om primärkommunernas kompetens, som infördes år 1948 och som nu återfinnes i kommunallagen. Den i propositionen föreslagna avfattningen är densamma som den för primärkommunerna antagna, kompletterad med en uppräknings av vissa av landstingens uppgifter. Genom att, i likhet med vad som tidigare skett för primärkommunerna, det uttryckligen angivna gemensamhetskravet borttagits ur regeln har större frihet i bedömningen av beslutanderättens omfattning vunnits. Den i lagen givna exemplifieringen innebär icke någon begränsning i landstingskommunens kompetens utan avser endast att angiva vissa mera betydelsefulla arbetsuppgifter. Genom att exemplifieringen av dessa uppgifter omarbetats har stadgandet därjämte erhållit ett mera tidsenligt innehåll. Med hänsyn till det nu sagda anser sig utskottet kunna tillstyrka den i propositionen föreslagna utformningen av kompetensregeln.

Till det i propositionens förslag upptagna kapitlet med rubriken *Om val av landstingsmän* ha — med endast redaktionella ändringar — överförts de bestämmelser rörande valkretsindelning och antalet landstingsmän i valkrets, som av innevarande års riksdag på hemställan av utskottet anta-

gits i form av ändringar i gällande lag om landsting. De i samma kapitel upptagna reglerna om jämkningar i valkretsindelning och landstingets sammansättning till följd av ändring i landstingskommunens område ha erhållit ny lydelse, varigenom ett snabbare genomförande av sådana jämkningar möjliggöres. Till sistnämnda nyheter vill utskottet — i likhet med vad som i annat sammanhang gjorts beträffande reglerna om valkretsindelning och antalet landstingsmän i valkrets — lämna sin anslutning.

De i samma kapitel upptagna bestämmelserna om rösträtt, valbarhet och avsägelsegrunder ha liksom de i skilda kapitel föreslagna bestämmelserna angående landstingets *arbetsformer*, landstingskommunens *administrativa organ*, dess *drätsel* samt *besvärsvärfarandet* i enlighet med de grundsatser, som varit ledande vid lagförslagets utarbetande, i allt väsentligt utformats efter mönster av motsvarande stadganden i den nya kommunallagen. Vad sålunda föreslagits anser utskottet utgöra en såväl i sakligt hänseende ändamålsenlig reglering som — i tillämpliga delar — en från lagteknisk synpunkt välgrundad anpassning till motsvarande bestämmelser i kommunallagen. Med förklaring att utskottet i princip biträder det i propositionen framlagda lagförslaget i dessa delar vill utskottet i anledning av väckta motioner rörande vissa av förslagets enskildheter tillägga följande.

För det i motionerna I: 461 och II: 596 framförda yrkandet, att *t i d e r n a* för avgivande av förslag till landstinget skola, utom i vad angår förvaltningsutskottets förslag, förkortas med en månad, ha enligt utskottets mening tillräckliga skäl icke anförts. Utskottet avstyrker därför nämnda motioner i denna del.

Den i lagförslaget upptagna *j ä v s r e g e l n* utgör en värdefull nyhet i landstingslagen, utformad efter mönster av den jävsbestämmelse, som för primärkommunernas del införts i kommunallagen. Med hänsyn till värdet av att jävsreglerna i de olika kommunalförfattningarna erhålla en enhetlig utformning, kan utskottet icke tillstyrka den utvidgning av jävsområdet, som för landstingens del föreslås i motionerna I: 471 och II: 611.

De föreslagna bestämmelserna om rätt för vissa utomstående att delta i landstingets överläggningar och om protokoll äro likaledes utformade efter förebild av lagstiftningen för primärkommunerna. Ej heller i dessa hänseenden ha enligt utskottets mening tillräckliga skäl anförts för att bryta enhetligheten i kommunallagstiftningen genom att — i enlighet med vad som föreslås i motionerna I: 472 och II: 612 — slopa rätten för ordförande och vice ordförande i respektive förvaltningsutskott och hälso- och sjukvårdsstyrelse ävensom för revisor att delta i överläggningarna eller — såsom föreslås i motionerna I: 471 och II: 611 — inskränka tillämpningen av föreskriften att vid öppen omröstning protokollet skall utvisa huru var och en röstat, till de fall, då landstinget beslutar att protokollet skall utvisa detta. Beträffande sistnämnda föreskrift må erinras om att kommunallagens bestämmelser om protokoll erhöllo sin

slutliga utformning under riksdagsbehandlingen efter mönster av kommunallagskommitténs då föreliggande förslag till landstingslag. Utskottet avstyrker på grund härav ifrågavarande motioner i nu nämnda delar.

Till det i motionerna I: 461 och II: 596 yrkade uttalandet från riksdagens sida, att ärenden av rutinmässig karaktär vilka beretts på annat sätt än av förvaltningsutskottet icke onödigtvis böra bli föremål för yttrande av det samfällda förvaltningsutskottet, saknas, såvitt angår ärenden i allmänhet, anledning, då av lagförslagets 52 § framgår, att ärenden av den art, som i motionerna åsyftas, kunna behandlas av avdelning inom förvaltningsutskottet. Med avseende å framställningar från hälso- och sjukvårdsstyrelse, vilka enligt samma paragraf äro förbehållna det samfällda förvaltningsutskottet, skulle ett uttalande, som med motionerna avses, komma i strid med den i propositionen föreslagna utformningen av 52 §, i vilken motionärerna icke yrka någon ändring och vilken utskottet anser i sak lämplig. Utskottet avstyrker sålunda de ifrågavarande motionerna i denna del.

Den i propositionen föreslagna bestämmelsen av innebörd, att landstingen själva skola bestämma dagtraktamentets storlek, utgör en principiell nyhet i landstingslagen. Farhågor för att denna bestämmelse skall leda till skönsmässiga beslut med icke önskvärda olikheter de skilda landstingskommunerna emellan som följd synas icke behöva hysas. Med skäl kan antagas, att, såsom Svenska landstingsförbundets styrelse i sitt yttrande över kommittéförslaget framhållit, under medverkan av förbundet enhetliga normer komma att antagas av samtliga landsting. Med hänsyn härtill och till de praktiska fördelar som den föreslagna ordningen kan väntas medföra, tillstyrker utskottet propositionen i förevarande del. Utskottet vill sålunda avstyrka vad som i ämnet föreslagits i motionerna I: 460 och II: 587.

Vad angår landstingskommunens administrativa organ anser utskottet ej heller bärande skäl ha anförts för ett genombrytande av enhetligheten i regleringen av de olika kommunala enheterna. Utskottet kan därför icke ansluta sig till det i motion I: 460 framförda förslaget, att mandattiden för förvaltningsutskottet skall räknas på annat sätt än som föreslagits i propositionen, eller till det i motionerna I: 472 och II: 612 framställda yrkandet, att ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskott skola väljas av förvaltningsutskottet självt bland dess ledamöter i stället för av landstinget.

Med hänsyn till den dominerande roll som hälso- och sjukvården spelar i landstingens verksamhet finner utskottet den särställning bland de administrativa specialorganen, som givits åt hälso- och sjukvårdsstyrelsen genom en mera utförlig reglering av dess organisation och verksamhetsformer väl motiverad. Det i motionen I: 460 framförda förslaget om införande av skyldighet för sjukvårdsstyrelse eller för hälso- och sjuk-

vårdsstyrelse, när ärende rör den slutna sjukvården, att till sammanträde kalla lasarettsläkare anser utskottet, i likhet med vad departementschefen uttalat i anledning av ett liknande förslag i medicinalstyrelsens remissyttrande, böra behandlas i samband med den pågående översynen av sjukhuslagstiftningen.

Vad angår bestämmelserna om *landstingsskatt* synas, såsom kommunallagskommittén med instämmande av föredragande departementschefen anfört, skäl icke längre föreligga att bibehålla en bestämmelse om möjlighet till lokal skattedifferentiering inom landstingskommunen. Utskottet vill därför förorda att, såsom föreslagits, berörda möjlighet slopas. Härigenom framhäves landstingsenhetens egenskap av kommun än mera. Utskottet tillstyrker jämväl övriga bestämmelser om landstingsskatt, vilka med endast smärre jämkningar äro desamma som i den nuvarande lagen om landsting.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört och till att det i propositionen framlagda förslaget till landstingslag icke heller i övrigt föranleder erinran från utskottets sida, får utskottet tillstyrka berörda förslag i oförändrad form.

Utskottet har ej heller funnit anledning till erinran mot de framlagda förslagen till *lag om införande av landstingslagen* och till *kungörelse om ändrad lydelse av 13 § kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation*.

De *ändringar i gällande lag om landsting*, som med anledning av den år 1953 beslutade omläggningen av fastighetsbeskattningen föreslås i proposition nr 93, ha erhållit sin motsvarighet i förevarande förslag till ny landstingslag. Då denna lag föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1955 eller alltså samma dag, som i nyssnämnda proposition föreslagits för de berörda ändringarnas ikraftträdande, bli, under förutsättning tillika, att riksdagen antager förslaget till landstingslag, de ifrågavarande ändringarna icke erforderliga. Det i propositionen nr 93 framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 45 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting bör följaktligen, under nyss angiven förutsättning, icke föranleda någon särskild lagstiftningsåtgärd.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte

1) med avslag å motionerna I: 460, II: 587, I: 461 och II: 596, I: 471 och II: 611 samt I: 472 och II: 612 antaga det i propositionen nr 119 framlagda förslaget till landstingslag;

2) antaga det i samma proposition framlagda förslaget till lag om införande av landstingslagen;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit anledning till erinran mot det i propositionen nr 119 framlagda förslaget till kungörelse

om ändrad lydelse av 13 § kungörelsen den 10 juli 1947 (nr 394) med allmänna grunder för hushållningssällskapsorganisation, vilket förslag för yttrande underställts riksdagen;

C) att riksdagen, under förutsättning att riksdagen bifaller vad utskottet ovan under A) hemställt, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen genom sitt sålunda fattade beslut besvarat propositionen nr 93 i vad den avser förslag till lag angående ändrad lydelse av 45 § 2 mom. och 47 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.

Stockholm den 13 april 1954.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Hällgren, Sandberg, Fritiof Karlsson, Weiland, Erik Olsson, Olsén*, Ollén och Sigfrid Larsson; samt från andra kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, Fast, Spångberg, Nordkvist i Kalmar, Nilsson i Göingegården*, Hammar*, Bark och fru Wallin.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

- 1) av herr *Sigfrid Larsson*.
- 2) av herr *Nilsson* i Göingegården, vilken inom utskottet yrkat, att utskottet måtte tillstyrka motionerna I: 472 och II: 612 i vad därigenom föreslagits, *dels* att begreppet landstingskommun icke måtte införas i landstingslagen utan att däri måtte i stället inledningsvis anges, att fråga är om en kommun, för vilken emellertid sedan i lagen ordet landsting får vara beteckningen, *dels ock* att ordförande och vice ordförande i förvaltningsutskott skola liksom nu väljas av förvaltningsutskottet självt bland dess ledamöter.